

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ

НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ГОДИНА 1

БЕОГРАД 1932 ГОДИНЕ

КЊИГА 1

XII РЕДОВНИ САСТАНАК

НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ДРЖАН 24 ФЕБРУАРА 1932 ГОДИНЕ У БЕОГРАДУ

ПРЕТСЕДАВАЛИ:

ПРЕТСЕДНИК

Др. КОСТА КУМАНУДИ

ПОТПРЕТСЕДНИК

Др. АВДО ХАСАНБЕГОВИЋ

СЕКРЕТАР

Др. ДРАГОЉУБ ЈЕВРЕМОВИЋ

ПРИСУТНИ СУ СВИ Г. Г. МИНИСТРИ, СЕМ Г. МИНИСТРА ВОЈСКЕ И МОРНАРИЦЕ И
Г. МИНИСТРА СПОЉНИХ ПОСЛОВА.

Почетак у 10 часова пре подне.

САДРЖАЈ:

Пре дневног реда:

- 1) Читање записника прошлог састанка;
- 2) Интерпелација народног посланика г. Милана Божића и другова о раду Николе Беланчића, начелника одељења за рударство Министарства шума и рудника;
- 3) Отсуства народних посланика;
- 4) Оставке на чланство у Верификационом одбору народних посланика г. г. др. Владимира Сташића, др. Светислава Поповића и др. Миленка Марковића;
- 5) Захтев г. министра правде за продужење кривичног поступка над народним посланицима г. г. Стјепаном Шифтаром, Хасаном Горомановићем, Стјепаном Максимовићем и др. Авдом Хасанбеговићем;
- 6) Молбе и жалбе из народа;
- 7) Разна акта;
- 8) Г. министар финансија подноси Скупштини на решење Предлог закона о изменама и допунама Закона о катастру земљишта, Закона о непосредним порезима и Закона о порезу на нежењена лица и пореском ослобођењу лица са деветоро и више деце;
- 9) Г. министар финансија подноси Народној скупштини на решење Предлог закона о изменама Закона о таксама.

ДНЕВНИ РЕД:

- 1) Решевање о Извештају Верификационог одбора о Доласку за народног посланика г. Отмара Ресели-а, на место г. др. Гедона Дунђерског, који је поднео оставку.
- 2) Претрес извештаја Одбора за проучавање Законског предлога о средњим техничким школама и мушким занатским школама, и
- 3) Претрес извештаја Одбора за проучавање Законског предлога о женским занатским и женским стручним учитељским школама.

Говориоци: Министар финансија др. Милорад Ђорђевић (два пута), Јосип Антуновић, извештач др. Тома Смиљанић, Министар трговине и индустрије др. Алберт Крамер, Јован Мисерлић, др. Стане Рапе, Мита Димитријевић, др. Милослав Стојадиновић и Витомир Видаковић.

Претседник Др. Коста Кумануди: Господо, отварам XII редовни састанак Народне скупштине. Изволите чути записник претходног састанка.
Секретар Др. Драгољуб Јевремовић прочита записник XI редовног састанка.

Претседник др. Коста Кумануди: Има ли ко од гг. народних посланика какву приметбу на записник? Реч има г. Милутиновић.

Миливоје Милутиновић: Господо народни посланици, седница је заказана у 9 сати, а сада је десет сати...

Претседник Др. Коста Кумануди: Господине посланиче, то није приметба на записник. Не можете имати реч.

Миливоје Милутиновић: Ја тражим да се врши прозивка, па када ја нисам присутан седници, нека ми се одузме дијурна.

Претседник Др. Коста Кумануди: То није приметба на записник. Изволите сести, немате реч. Прима ли Скупштина прочитани записник? (Прима.)

Објављујем да је прочитани записник примљен. Изволите чути интерпелацију г. Милана Божића и другова, народних посланика на Г. Министра шума и рудника о раду Николе Беланчића, начелника

Одељења за рударство Министарства шума и рудника.

Секретар Др. Драгољуб Јевремовић прочита интерпелацију која гласи:

Господину

ПРЕТСЕДНИКУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

На основу § 72 Закона о пословном реду у Народној скупштини част ми је поднијети ову интерпелацију, с молбом, да надлежни Министар шума и рудника изволи дати свој одговор на исту у једној од наредних седница Народне скупштине.

1. Када је у децембру 1931 г. припремано и извршено постављање г. Николе Беланчића, за генералног директора шума и руда, је ли било познато господину Министру, да г. Беланчић важи у свима нашим крајевима као ускогрудни племенски шовен, који се није устручавао да то своје увјерење искаже јавно и да га манифестује. На ако је знао, чиме правда његово именовање генералним директором рударства?

2. Да ли господин Министар зна, да је г. Јанковић Никола Беланчић био шеф анпровизационог одељења негдашњег рударског отсека у Сарајеву, где је вршио набавке свих живежних намирница за све рударске намештенике, дакле за десет хиљада лица, у времену од 1919—1922 године и да је главни његов лиферант био г. Леополд Шрамар, који је раније био конобар, а доцније закупац аустријског официрског дома у Сарајеву? Пошто тада нису долазили до примјене прописи закона о државном рачуноводству, то је г. Беланчић слободном погодбом чинио набавке од анационалних елемената. Зар се њему смјела и послје тога повјерити управа нашим државним и националним иметком, који је претпостављен у државним рудницама?

3. Је ли познато господину Министру, да је у своје време вођена истрага у Сарајеву при рударској дирекцији од стране Главне контроле и да је том приликом установљено у трговачким књигама власника фирме „Индустрија“ госп. инж. Анте Главине, који је био посредник код добаве репарација, и ова ставка: 3,000.000 Беланчић — Репрезентационекостен!

Ако му је познато, како је могао предложити таквога човека, који као државни службеник наплаћује од приватних предузећа трошкове репрезентације за генералног рударског директора, који има да високо репрезентује највиши положај у управи нашим државним рударством.

4. Да ли господин Министар зна, да је г. Никола Беланчић тужно двојицу чиновника ради тога што су му рекли да прима мито и да је коначно г. Беланчић судом осуђен на плаћање свих трошкова, и како га је послје тога могао предложити за високи положај на коме се сада налази?

5. Коначно, је ли господину Министру познато, да г. Никола Беланчић поседује кућу у Београду, некретности у Бањој Луци и Загребу, иметак у општини Вирју? Ако му је познато, је ли провјерно, откуда тај велики иметак г. Беланчићу, јер га од својих чиновничких доходака није могао наштедети, и како је могао таквом службенику, који је знао и изван службе стицати знатне дохотке, повјерити на управу велика државна предузећа?

На основу свега горе изложенога питамо Господина Министра: мисли ли и даље задржати г. Беланчића на положају генералног директора и чиме то правда?

Народни посланици:

Милан А. Божић, с. р.

Ристо Ђокић, с. р.

Чеда И. Захарић, с. р.

Жика Даниловић, с. р.

Васиљ Грђић, с. р.

П. Иванишевић, с. р.

Др. Б. Видовић, с. р.

Др. Буро Остојић, с. р.

Др. Милорад Ј. Костић, с. р.

Б. Кујунџић, с. р.

Милан Ђуковић, с. р.

Др. Влад. Станишић, с. р.

Прејседник др. Коста Кумануди: Ова ће се интерпелација доставити надлежном Г. Министру. Изволите чути отсуства народних посланика.

Секретар др. Драг. Јевремовић прочита отсуства народних посланика:

Г. Гавро Милошевић, народни посланик моли за 10 дана отсуства почев од 24 фебруара т. г. због болести у породици; г. Владислав Милетић, народни посланик моли за 10 дана отсуства почев од 24 фебруара т. г. ради хитних домаћих послова; г. Душан М. Живојиновић, народни посланик, моли за 6 дана отсуства почев од 26 фебруара т. г. због болести у породици; г. др. Миленко Марковић, народни посланик, моли за 4 дана отсуства; г. Стјепан Шифтар, народни посланик, моли за отсуство од 24 фебруара тек. год. до оздрављења; г. Душан Иванчевић, народни посланик, моли за 15 дана боловања почев од 24 фебруара тек. год.; г. Фрањо Шнајдар, народни посланик, моли за пет дана отсуства због болести; г. Светислав Хојера, народни посланик, моли за три дана отсуства због болести; г. Станко Лончар, народни посланик, моли за отсуство од 25 фебруара до 1 марта тек. год.

Прејседник др. Коста Кумануди: Одобрава ли Народна скупштина тражена отсуства. (Одобрава.) Изволите чути оставке гг. посланика на чланство у Одборима.

Секретар др. Драг. Јевремовић прочита: г. др. Владимир Станишић, народни посланик подноси оставку на положај члана Верификационог одбора; г. др. Светислав Поповић, народни посланик, подноси оставку на положај члана Верификационог одбора; г. др. Миленко Марковић, народни посланик, подноси оставку на положај члана Верификационог одбора.

Претседник Др. Коста Кумануди: Ове се оставке примају на знање. Избор нових чланова у Верификационом одбору ставиће се на дневни ред кад Народна скупштина буде одлучила. Изволите чути издавање суду народних посланика.

Секретар Др. Драгољуб Јевремовић прочита: Г. Министар правде тражи овлашћење за продужење кривичног поступка противу народних посланика и то: Г. Стјепана Шифтара за дело из § 301, г. Хасана Горомановића за дело из § 301, г. Стјепана Максимовића за дело из § 301, г. др. Авде Хасанбеговића за дело из §§ 345, став трећи и четврти, 349 и 355.

Претседник Др. Коста Кумануди: Ови захтеви г. Министра правде биће упућени Имуניתетном одбору. Изволите чути молбе и жалбе.

Секретар Др. Драгољуб Јевремовић прочита молбе и жалбе које гласе:

Мара Јанићијевић удова, моли за пензију; Никола В. Стевовић, пуномоћник течачког племена Зетске бановине, у име овог племена моли да „Шипад“ настави са радовима у својим црногорским шумама; Мате Туркаљ, архивски чиновник, жали се на пресуду Државног савета због поништаја решења Министра шума и рудника; Борђе Поповић пензионер из Крушевца моли за признање године службе; Коста Бијелић и остали из Малог Дворишта, моле за дејство да се реши аграрни спор са Пером Каурином и другим из Мурата, Срез босајско дувички; Зорка Сотировић, учитељица из Скопља, моли за признање године службе; Аним Сређојевић, земљоделац из Стубице, жали се на поступак Аграрне банке и моли за дејство да му се исплати остатак неисплаћаног зајма; Магдалена Милутиновић, удова из Сврљига, жали се на решење Вишег инвалидског суда и Инвалидског суда Моравске дивизијске области због укидања инвалиде; Милосав Смолковић и остали из Дојрана, моле за дејство код Министра пољопривреде, да им се додели обећано земљиште; Јосиф Рајхман, учитељ грађанске школе у Цељу, моли да му се опрости дуговање за више примљене породичке додатке; Франц Јанжековић моли за дејство да му се одобри зајам на ипотабулацију имања у износу од 160.000.— дин; Филка Гојун из Сплита моли за помоћ; Албина Брајковић, удова, моли за пензију.

Иво Аничић, срески начелник, из Шибеника моли за признање националног рада; Илија М. Гудовић из Земуна моли за признање сталности; Владимир Белајев, чиновник, моли за признање година службе; Мића Савић, земљорадник, из Радобуђе моли за дејство да му се исплати одређена помоћ од 5.000.— динара за погинулог у рату сина; Драгић Поповић, учитељ, из Крагујевца жали се на пресуду Државног савета и моли за изједначење са својим класним друговима; Становници Сремске Каменице жале се на поступак Новосадског електричног А. Д. због причињене им штете; Светозар Петровић земљоделац из Паничице жали се на решење нишког Инвалидског суда због одузимања инвалидске потпоре; Тодор Живковић, учитељ у Дреновцу, моли признање година службе; Богољуб Лазаревић, канцеларијски управни чиновник, моли за признање година службе; Општина Малоиваначка моли за дејство да се скине забрана за пошару у државној шуми Малоиваначкој; Илија Ђековић моли за признање година службе; Франци-

ска Долинчар, удова, из Загреб моли за исплату заостале пензије; Стеван С. Ђукић из Кључа, моли за доживотну помоћ; Лазар Тетек, из Великог Бечкерека, моли да буде враћен у државну службу; Стеван Јовановић, пензионер из Сремске Митровице, моли за дејство да му се исплати породични додатак за сина; Живко Премовић, повереник Финансијске контроле у Подгорици, моли да му се година 1917 призна као ратна; Др. Алексије Јелачић, проф. из Крушевца, моли признање година службе и исплату непримљених принадлежности; Општина Опарска, срез травнички, доставља молбу за помоћ народу пострадалом од великих суша; Николај Мусатов, професор из Зајечара моли признање контрактуралних година службе; Коста М. Поповић, пензионер из Скопља, моли признање година службе; Милорад Бабић, жали се на одлуку окружног суда у Чаčku; Аграрни интересити из Хоргоша, преко Радојнице Јанковића, пуномоћника, жале се на решење Кр. Банске управе у Новом Саду о установљењу максимума поседницима Браћи Карас из Хоргоша; Чеслав Сређојевић, земљорадник из Гор. Мајковца, Срез колубарски, жали се због неисплате излиферованих дрва Среском суду у Мioniци и моли за наређење да му се плата исплати; Лазар Б. Акшамовић, учитељ у пензији и бански већник, моли да му се исплати сума од фр. фр. 250, коју је предао Обавештајном бироу Срп. Црв. Крста у Солуну ради предаје његовој породици, а која није предата; Светозар Ј. Вучковић, земљорадник из Новог Пазара, моли за позајмицу из државне касе од дин. 60.000; Задруга Браће Тривуновића из Богоштице, Срез ваљевски, моли за помоћ новчану да би могла да исплати своје дугове; Тоша Д. Грновић и остали, сопств. посредничког бироа за послугу „Централ“, жале се на решење Министра социјалне политике, због затварања радњи; Душан М. Раићеловић, бравар, моли за дејство код Министра шума и рудника, да му се један син постави за ученика код Дир. Сењских рудника, а други премести; Којо Јерковић, равнатељ грађанске школе у Ваљеву, моли за дејство да му се исплате погрешно задржане принадлежности за њега и супругу; Стеван П. Миловановић, пешад. капетан I класе из Призрена, моли за пензију или сталну помоћ породици његовог пок. оца Петра М. Миловановића, бив. учитеља из Ђаковице;

Стеван Миловић, из Београда, моли за признање ефективних новинарских година, као године државне службе; Методије Михајловић, пензионер из Ниша, жали се на рад Апелационог суда у Скопљу због недоношења решења по његовом спору; Дана Дошен, жандармер. наредник у пенз моли за изједначење пензије; Бранко Косјерина, моли за дејство, да буде враћен — примљен у службу Дирекције државних железница у Варешу; Василија Васка Жикићка, удова из Крушевца, моли за помоћ или пензију за пропалог јој у рату мужа; Др. Јарослав Донем, лекар из Сремске Митровице, жали се на решење Министра нар. здравља због одуштања из државне службе; Каја Вукотић, удова из Ниша, моли за сталну помоћ; Јелисавета Ђукић, удова, моли за помоћ; Тоша Докић из Новог Сада моли за помоћ;

Никола Милановић, пуномоћник општине Лештанске и Милаи Симић, пуномоћник општине Болеч, моле да се шума у Болечу и Лештанима, коју је још пре рата узео Министар привреде, врати у

сеоску својину; Урош Иванић, моли признање права породичног додатка на усвојено дете; Миха Зримшек, моли признање права породичног додатка на усвојено дете; Марко Златић, моли накнаду трошкова за сеобу из Истре у Југославију; Петар Стапојевић, моли да му држава надокнади суму од 3.000 динара — депозит, који му је пропао у државној каси; Милан Манојловић и Николић Љубинка у име 30 породица моле да им се опрости плаћање закупа за држ. имање — аде на Дрини; Ваја уд. Таушановић, моли одређивање помоћи поред пензије; Христина уд. Михаиловић, моли одређивање помоћи до регулисања пензије по новом Закону; Катина уд. Јовановић, Јулиана уд. Поповић и Клара уд. Скерлић, моле повећање пензије; Деца Димитрија Стефановића, Јевросима, Ангелина и Вера моле повећање помоћи, јер им је пензија мала; Љубица уд. Наумовић, моли сталну помоћ;

Милева уд. Доић, моли повећање пензије; Миленко Милинковић, моли да му се призна благовременост за досуду инвалиде; Мандица уд. Хаџија, и Драга уд. Милојевић, моле сталну помоћ; Франтишек Сватош, моли сталну помоћ за убијеног сина Јосипа; Перина уд. Краус и Рада уд. Јанчић, моле сталну помоћ; Јелка Глигоријевић, моли сталну помоћ или инвалиду; Даница уд. Поповић, Рикард Каталнић Јеретов, Гизела Бивановић, Никола Ристић, Стојан Симоновић, Анка уд. Милеусић, Мима Јакић, Виша уд. Галковић, Анка уд. Делић, Александар Мунђановић, Бошко Недић, Милана уд. Дукљевић, Аврам Милосављевић, Борис Караман, Шемо Јашаревић, Милка уд. Радаковић, Василија Карапашевић, Милка уд. Малина, Марија Јанковић, Анђелија Ковачевић, Перса уд. Јоџић, Павле Боројевић, и Јелва Јефремовић моле сталну помоћ. Ана уд. Вјетвички моли једнократну већу помоћ или сталну помоћ; Сока уд. Грујица, Дервиша уд. Сердаревић, Здравко Николић, Луција уд. Роца, Ђура Хондреј, Марија уд. Хубмајер, Јела Зечевић, Михаило Јовић за сина Драгољуба, Јованка Јазаревић пређе Младеновић за кћер Мирославу, Василеје Милосављевић, Милева уд. Мандић, Јован Говедарица и Марија и Јосиф Кос, моле сталну помоћ.; Ана Риц, моли пензију или доживотну помоћ; Марија уд. Ђокић, Јаника уд. Ђурић, Ангелина уд. Гракавац, Нико Џамања, Олга Алегрети, Видосава уд. Кнежевић, Султа уд. Дуловић, Ана уд. Палушка, Марија уд. Павловић, Лина уд. Скоберне, Антоница уд. Драгољуба Ристића, Сутка уд. Марковић, Сима Тодоровић, Роса уд. Вујић, Анђа уд. Крављача, Марија Хрибар, Круна уд. Мишковић, Петар Атанацковић и Анте Матаџини, моле сталну помоћ. Милун Несторовић, моли признање националног рада и одређивање сталне помоћи; Михајло Бојовић, Стеван Хајдуковић, Јерица Расини, Марија уд. Симон, Хаириха уд. Хох, Милена уд. Гроздић, Јелисавета уд. Хаџија, Ката Фајстл, Станко Муждека, Јован Станковић, Јосип Иванић, Јелена Величковић, Спасоје Војновић, Милка уд. Борђевић, Август Фалескини, Радојка Мијушковић, Мирко Мијушковић, Васа Миленковић, Саво Вучићевић, Марија Евановић, Катина уд. Метличић, Зорка уд. Недељковић, Јован Шујица, Манда уд. Бичан, Живана уд. Миличевић, Величко Вуковић, Каролина Јоахимсен, Ана уд. Петровић, Ранко Трифуновић, Марка Кароја, уд. Калерој, Панта Симић, Стана уд. Ђуровић, Машо Даутовић, Христина уд. Вељковић, Милан Бор-

ђевић, Ханка уд. Шарић рођена Шеховић, Игњат Деретић, Ката уд. Жупић, Груја Јанковић, Милутин Шушић, Михаило Бурзан, Филип Кришковић, Никола Косић, Јованка уд. Дангубић, Стеван Фртунић, Катарина Шербец, Вељан Абчевић, Емилија Блажон, Анђела уд. Бенковић, Исљам Зефировић, Јованка уд. Јовићевић, Марија уд. Станојевић и Илија Младеновић, моле сталну помоћ;

Коча Каталановић, моли признање година службе учитељске и наставничке у Јужној Србији за време турске управе; Миливоје Поповић, моли признање година официрске службе у српској и руској војсци и др.; Др. Душан Јакшић, моли признање година професорске службе од 1892 г. до 1915 г.; Христина Ђикић, моли признање година поштанско-телеграфске службе од 1892 до 1915 г.; Дојчин Станковић, Михаило Соловјев, моле признање година службе у Руској војсци; Гаврило Вишњевски, моли признање година службе у бив. царевини Русији; Љубодраг Јовановић, моли признање година свештеничке службе.

Ђорђе Ђуришић, моли признање ратних година; Стојче Захировић, моли признање година екзархиј. учитељ. службе у Јужној Србији за време турске управе; Стјепан Даканић, моли признање година од пензионисања до реактивирања; Луција Хопер, моли признање година које је провела као учитељица на расположењу; Наста уд. Недић, моли признање година војне службе у Русији, њеног поч. мужа за удовичку пензију;

Стеван Јелић, моли признање година проведених у пош. служби; Саватије Јовановић, моли признање година, које је провео као четник у Јужној Србији; Александар Цветановић, моли признање година дневничарске службе; Петар Марковић, моли признање година проведених у служби бив. царевине Русије; Илија Нишлић, моли признање времена проведеног у стенографском биро-у као стенограф у бив. Народној скупштини; Ђорђе Ђорђевић, моли признање година привремене учитељске службе и хонорарио-наставничке; Љубица Кнежевић, моли признање година које је за време рата провела у Француској у разним нашим организацијама; Милка уд. Марковић, моли регулисање пензије као удова бив. свештеника; Отмар Павлић, и Мухамед Хаџи-Мусић моле признање времена које су провели ван службе док је вођена истрага; Тешимир Гвоздић, моли признање времена проведеног у раду за соколство и у рату; Др. Светозар Томић моли признање година, које је провео као државни лекар у руској војсци; Љубомир Пејамовић моли признање времена проведеног у аустро-угарским затворима у почетку рата;

Босиљка Стојановић, моли признање година проведених у поштанској служби у Русији; Тодор Шваркић моли признање година које је провео ван службе; Сава Радосављевић, моли признање година проведених конфесионал. учитеља у Војводини; Душан Поповић моли признање ратних година и дневничарске службе; Драгутин Бабац моли признање година проведених у рату као добровољац; Станислав Винавер моли признање година новинарског и јавног рада; Љубица Зотовић моли признање времена кад јој је као учитељици због болести били место упражњено; Јосип Хаберман моли признање година дневничарске службе; Ђорђе Симоновић моли признање година самоуправне службе; Јелица Беловић-Бернадзиковска моли при-

знање година проведених на културно-просветном послу; Филип Перић моли признање година проведених у Црној Гори у звању контракт. наставника и као директор тршћанског „Единства“, Љубица Петровић моли да се служба њеног поч. мужа у српском пољопривредном друштву урачуна у породичну пензију.

Лука Пиштелић моли признање година проведених у руској државној служби; Азем Рамовић моли признање времена проведеног у Есад-пашиној војсци; Аиша Лазаревић удова, моли признање времена од 1907 до 1911 године за које је време била прогњена због политичких прилика; Мијаило Богдановић моли сталну помоћ; Стеван Ребић моли признање година службе при босанским железницама и повишење пензије; Др. Марија Зиболд моли одређивање пензије или сталне помоћи; Никола Нестор Вукићевић моли пензију на основу националног рада у Америци; Стеван Микиељ моли сталну помоћ као национални борац; Рудолф Мурмајер моли признање још 20 година за пензију за свој национални рад; Јелисавета Жировчић, удова, моли признање година, које је њен поч. муж провео у пореској служби, за пензију; Сава Јергић и Аритон Цалић моле сталну помоћ као национални радници-свештеници; Др. Динко Тринајестић моли сталну помоћ као национални радник; Софија уд. Радовић моли сталну помоћ; Драгомир Смиљанић моли признање година самоуправне службе; Васо Црногорчевић и Милан Ђ. Шевић моле сталну помоћ као национални радници; Милица уд. Јоб, моли сталну помоћ као удова националног радника; Ана уд. Шевић, и Љубица, уд. Вукићевић моле за признање права на пензију; Цвета уд. Станковић моли сталну помоћ као удова националног радника; Др. Ђорђе Стојановић моли признање времена проведеног у интернацији у Аустрији; Др. Милорад Драгић моли признање времена које је провео у рату као медицинар-лекарски помоћник; Др. Александар Брачинац моли признање ратних година; Др. Милорад Павловић моли признање времена које је провео у рату на војној дужности као медицинар; Др. Арсеније Ђуваревић моли признање времена проведеног у нашој војсци и у Русији; Др. Драгутин Ђорђевић и Др. Живојин Поповић моле признање времена које су као медицинари провели на војној дужности;

Др. Стаја Стајић, Др. Драгош Адамовић и Др. Јосиф Бадалић моле признање ратних година; Поп Пане Коцић моли признање година, које је провео као сквархиски учитељ у Јужној Србији; Никола Бајковић моли сталну помоћ; Драга уд. Петровић моли да јој се као националној радници додели пуна пензија њеног мужа; Стана Јојић моли признање времена, које је за време окупације провела на националном послу; Милан Лабовић моли признање година службе проведених у Русији; Сава Казанчић из Београда моли признање ратних година; Наталија уд. Шчеповић моли признање права породичне пензије; Милан Зековица моли сталну помоћ као национални радник и бив. четник; Јелена уд. Врачанин-Мреновић, моли сталну помоћ; Дионисије Миковић моли сталну помоћ, као национални радник; Паула уд. Парма моли сталну помоћ; Лаврентије Бидишков, Цвета уд. Симоновић и Марија уд. Дејановић моле сталну помоћ;

Дон Фрања Иванишевић, моли сталну помоћ као национални радник; Марија Јов. Ђорђевић мо-

ли повећање пензије или сталну помоћ; Милова уд. Љубе Азанца, поч. Атанаса Поповића деца (усвојена Софка и Стојче), Јелисавета уд. Поп Коче Атавића, Смиљана уд. Драге Тосовића, Максим Милошевић, Милош Братоножић и Блаже Пашић моле сталну помоћ; Никола Костић моли да му се да земља за обрађивање у знак признања за његов национални рад; Алекса Митић моли признање права на пензију; Ђорђе Кнежић моли пензију — потпору — милостињу; Стана уд. Томовић моли продужење издавања пензије; Никола Надић моли признање времена које је провео као апотекар. приправник у Прокупљу и учитељској служби; Милан Бранђолица моли признање година општинске службе и времена проведеног на почетку рата у Аустроугарској у затвору; Павле Пањевић моли признање националног рада и одређивање сталне помоћи; Радивоје Жигић моли признање година националног рада у Америци и др.; Лазар Радовић моли признање времена проведеног у Француској војној мисији у Букурешту од 1919 до 1921 године; Милош Матић моли признање 10 бенефици, година за пензију; Ката уд. Почек моли регулисање пензије; Петар Ђ. Павловић моли регулисање пензије на бази плате I групе II категорије 10 степена; Фаника Ђурашин моли признање дневничарске године службе и регулисање пензије; Момировић Витомир моли признање ратних година за пензију; Хермина уд. Букл моли повећање пензије; Тома Аксентијевић моли признање година проведених у поштанској служби пре пунолетства; Јосип Шпорн моли сталну помоћ или признање права на пензију; Андрија Обелић моли признање времена проведеног у кадру у војсци и једне године проведене у рату; Крунослав Менегело—Дипчић моли признање времена проведеног у француској војсци, страниој легији и ратној морнарици; Милан Вешовић моли признање година националног рада; Стеван Марковић моли признање времена које је као пензионер провео у Министарству шума као неуказ. чинов;

Драгица уд. Мулец моли повећање помоћи; Марица Јопац, Ана Дробник, Марија Буљан, и Едџија Бонети моле сталну помоћ; Ана Омахен моли повећање пензије — милостиње; Марија Ема Веленић, Катарина Рихтер, Клементина Зубер, Антонина Черњајева, Јосип Фегуш, Марија уд. Зуна, Марија Урлич, Христина Боројевић, Марија Балог, Даница и Анка Грабовац, Марија и Маријана Ребах, Паула и Албина Кумп, Марија Мајер, Јохана уд. Ковачевић, Марија уд. Рунчић, Катарина Лукачевић, Милица Биговић, Милица Петровић-Његуш, Ивка Лулић, Милица уд. Влајковић, Марија Иванишевић, Софија Фирет, Олга Лангерхолц, Лукреја уд. Данијеловић, Ђурђија уд. Кукољ, Јелена уд. Мухар, Јосип Немеди-Варга, Ђуро Хајдуковић, Злата Крашчић, Драгица Каролина Пинтер, Адалбертина Чермак, Едвига Торти, Ева уд. Кратина, Мате Бречек, Софија уд. Чорак, Раја Влаховић, Крста Милетић, Јелена Боговић, Вера уд. Мајер, Ана уд. Малетић, Ружа уд. Митровић, Ана уд. Рендић-Миочевић, Вицко Супичић, Звонимир Рорер, Др. Чета Николић, Јелисавета уд. Драшковић, Вјекослава уд. Рес, Софија уд. Костић, Марија Дубрак, Елизабета уд. Меликар, Милка уд. Вукчевић, Сарат Петар Микић, Ката уд. Жупић, Дора Пајтоши, Анте Палишић, Вида уд. Павић, Шехрија Османовић, Зорка уд. Желалић, Франциска Даровец, Марија Штеринг, Стеван Срећковић, Марко Мишковић, Пау-

лина Худолин, Марија Брили, Анка Бусинело, Ан-тица Ферари-Папалин, Анђа Валас, Олга уд. Ботери, Филомена Касио, Драгомила уд. Шпанић, Јаков Курник, Марија уд. Пуичах, Катица уд. Радић-Кудељ, Леополдина Лесковић, Марија Наглић, Даринка уд. Микулка, Ангела Ажман, Марија Зуфић, Алојз Адамић, Марија уд. Дебељак, Јосипина уд. Буквић, Јелисавета уд. Манојловић, Катарина Милетић, Ида уд. Милић-Жумберска, Густав Ступар, Ивка уд. Шошић, Тошка Ловрић, Јованка Булат, Даница уд. Крнчевић, Марија Адлер, Елза Бишико, Ана Куртовић, Марија уд. Херцег, Анђа Крстановић, Мара уд. Стипанчић, Стојка уд. Гашић, Изабела и Марија Чичерић, Луција уд. Тумпек, Емилија уд. Старке, Марија Пухек, Марија Наушахер, Габријела Хајне, Габријела Логер, Катарина Реберњак, Марија Шмелц, Андреј Чепин, Антонија уд. Стајнко, Стана уд. Пејовић, Матија уд. Белоч, Фила Рафanelи, Бранка Ризић, Драгица уд. Чорак, Марија Осана, Босиљка уд. Поповић, Милица уд. Радовић, Јелена уд. Бег-Љубовић, Стана уд. Лазаревић, Фрањица уд. Милковић, Александра уд. Ђурошевић, Зорка уд. Гавриловић, Марија уд. Адум, Ивка уд. Јакел, Никола Манојловић, Ана Бранковић, Марија уд. Главинић, Ана уд. Томовић, Антон Јаворник, Карл Жижек и Ивка уд. Белобрк, моле сталну помоћ; Алија Симитовић моли признање времена проведеног у затворима бив. Аустро-угарске за време рата; Ерминије Јуришић моли да му се изда уверење да је био национални радник; Јурислава Старчевић, Јелена Којић, Делфа уд. Бутиган, Марија уд. Логор и Антонија уд. Јеше моле сталну помоћ; Антон дела Меа моли признање година проведених у бечкој полицији и војсци; Христина уд. Радивојевић моли пензију или сталну помоћ; Михајло Ристић моли регулисање пензије и признање година самоуправне службе; Ивандица Томић моли признање година службе у својству служитеља у осн. школи; Владимир Демић моли признање година самоуправне службе; Војислав Ђурчић моли прознање година самоуправне службе; Марија уд. Зијани моли признање година које је силом прилика провела у пензији; Милорад Рајковић моли признање година проведених у својству служитеља-болничара-дневничара; Марко Лакичевић, Мило Радичевић и Јован Даниловић моле признање година самоуправне службе; Роза уд. Брајер моли признање ратних година за њеног поч. мужа за удовичку пензију; Данило Јанковић моли признање година самоуправне службе; Васа Кошчичарић моли признање година приватне службе; Димитрије Кушевић моли признање година адвокатског рада и дневничарске службе; Љубомир Мариновић моли прознање година неуказне службе, Фрањо Марушић моли урачунав. година службе код градске полиције у Мостару у жандармерији; Димитрије Чоловић моли признање службе од 1900 год. до дана разврставања; Др. Новак Перовић моли признање година проведених за време рата у руској државној служби; Франчи Мезе моли признање година службе код среског начелства у Логотецу; Милосав Кукурузовић моли признање година проведених у затвору бив. Аустро-угарске; Милан Ковачевић моли признање година приведених ван службе на лечењу од рана и последица болести добивених у рату; Милица уд. Војводић моли да јој се за удовичку пензију призна време, које је њен поч. муж провео као свештеник и привр. учитељ; Сава Јеић моли признање неуказних година службе и регу-

лисање пензије или одређивења сталне помоћи; Александра уд. Стојановић моли признање права на пензију или сталну помоћ; Невена уд. Максић, Катарина уд. Васић, Душан Дракулић, Лука Савић, Марија уд. Пишкулчић, Зора уд. Митић, Лазар Лазаревић, Радуле Радовић, Даница уд. Јакић, Јулка Грбић, Синђа уд. Мандић, Катарина уд. Узуновић, Магда уд. Грбојевић, Јевта Томић, Тодор Крстић-Алоуњски, Малвина Крамер, Јорга Ђукић, Јелисава уд. Манојловић, Јања уд. Кљајић и Драгољуб Илић; моле сталну помоћ; Зорка уд. Живковић, Душа Драгашевић, Љубица уд. Тасић и Милада уд. Грунд, моле повећање пензије или сталну помоћ; Др. Едо Шлајмер моли повећање пензије; Фран Радшек моли једнократну повећу помоћ за националне заслуге; Роксаида уд. Марковић моли право на пензију или сталну помоћ; Никола Прокопић моли сталну помоћ; Хава уд. Бешировић, Катарина уд. Воћић, моле сталну помоћ; Даница Марковић уд. моли сталну помоћ или повећање пензије; Јован Терзић моли да му се призна право на кућу, коју је добио на дар од поч. краља Николе; Васа Ковачевић моли накнаду непримљених принадлежности од 1916 до 1918 године; Др. Фрања Поточињак моли накнаду штете учињене му од бив. аустро-угарске власти; Видак Пејовић моли накнаду признања штете причињене му од одметника; Михајло Ђукановић моли накнаду штете претрпљене од непријатеља за време окупације; Фрањо Бартушак моли накнаду новца који је издат у време преврата 1918 године за услуге српској војсци; Милован Ђићановић, Мирко Радошевић, Симо Вукић, Божић Бакић, Војин Митровић, Мирош Вукићевић, Радул Станојевић, Неда Ивановић, Милун Ивановић, Матановић Мирош, Пуниша Рачић, Бошко Зековић, Стеван Кићовић, Вaso Вукићевић, Радослав Радовић, Милета Ђурашић, Јован Вукић, Лука Годоровић, Вука Ивановић, Радоња Стојановић, Милун Грозданић, Војин Радовић и Ђукан Зековић, моле сталну помоћ; Ђорђе Петровић моли признање времена проведеног ван војске због политичких прилика; Станислава уд. Пантовић, Милица уд. Вуксановић, Анђелија уд. Стојановић, Новка уд. Вучић, Милева уд. Милошевић, Тодорица уд. Милошевић, Лука Јовановић, и Паулина Јахнер, моле сталну помоћ; Радован Стевановић моли регулисање пензије и исплату трогодишње привремене плате за службовање при бив. црногорском двору; Шпиро Лучић, Перо Илић, Кића Ивановић, Јока Маркуш, Милета Барјактаровић, Симо Мурон, Божо Ђурашић, Стеван Шполек, Марко Вушуровић, Спасоје Брајовић, Стево Пејовић, Ђура Улићевић, Јован Прља, Јанко Вуковић, и Лакић Пајевић, моле признање права на пензију; Марија Кулић моли сталну помоћ; Неда уд. Вукотић моли прознање права на пензију; Стана уд. Кнежевић моли признање права на сталну пензију; Крсто Булатовић моли признање службе на бив. црногорском Двору, исплату трогодишње непримљене плате; Никола Дивљаковић моли сталну помоћ као бив. четник и национални радник, онеспособљен и унакањен од Бугара; Раде Заклановић моли признање година националног рада; Ђорђе Поповић-Протић, Катица уд. Красојевић и Марија уд. Мојић моле сталну помоћ; Димитрије Митровић моли признање ратних година дневничарске службе и службе у бродском синдикату; Арсен Венделидес моли признање година новинарског и јавног рада; Владимир Бељајев моли признање година проведених у својству официра бив.

царске Русије; Матеј Соловјев моли признање година приведених у својству активног официра бив. цар. Русије и времена дневничарске службе при секцији за грађење пруге Врање—Босилград, и др.; Чашиф Мулинагић моли признање година дневничарске службе; Урош Гривић моли признање година дневничарске службе; Владимир Буровић моли признање година проведених у француској војсци од 1917 до 1919 год.; Милија Раденковић моли признање година које је провео под окупацијом непријатеља; Милија Маринковић моли признање година које је провела као учитељица забавишта; Адам Лулић моли признање година неуказне службе; Всеволод Прохојенко моли признање година официрске службе у руској војсци за време рата; Ђорђе Коштић моли признање година проведених на раду за уједињење Црне Горе са Србијом; Милица Ђук моли признање година проведених на просветно-културном послу; Вучић Марковић моли признање година самоуправне службе; Антон Мафиоли моли признање година проведених на својству управника Семеншта; Петар Стајић моли признање година дневничарске службе; Настас Ђирковић моли признање ратних година и година самоуправне службе; Андра Тодоровић моли признање неуказне службе; Светозар Зечевић, Матија Цуцанчић, Илишка уд. Дивљак, Јелена уд. Ивчевић, Ангелина уд. Кларић, Милан Костић, Јован Поп Петровић, Јоже Клекл, Алексић Божин, Наум Грујић, Стеван Ђукић, Рихард Јакошић, Дина Главчевић и Михаило Лазић, моле сталну помоћ; Иванка удова Ђипико моли исплату двомесечних принадежности иза смрти њеног поч. мужа Ловре; Петар Поповић моли од државе накнаду трошкова око преноса посмртних остатака својих синова; Радмила уд. Митровић, Артур Жалаудек, Јулка уд. Обрадовић, Роза уд. Шурла и Евица уд. Ђурковић, моле сталну помоћ; Марија и Фрања Белак моле накнаду штете за покушајство и столарски алат упропашћен у рату; Владислав Кулишић моли повећање пензије; Стеван Љуштина моли сталну помоћ; Славка уд. Станић моли повећање пензије; Славка уд. Колар, Недељка Дунда, Никола Бируш, Фрањка уд. Голубић, Христина Николић, Перо Ђурановић и Даринка уд. Коцић, моле сталну помоћ; Стеван Кубичек моли признање права на пензију; Савка уд. Ђурић, Ко-стадина Димитријевић за унука Предрага, Радојка уд. Лукић, Марија уд. Тајсић и Јелена уд. Крстић, моле сталну помоћ; Јустина уд. Ханџ моли повећање пензије; Срећко Крегар, Мејрима Адамовић-Латифовић, Ангела уд. Церар, Нада уд. Лазић и Роса уд. Прокић, моле сталну помоћ; Анђа уд. Перковић моли признање права одузете јој породичне пензије; Марија уд. Концки моли сталну помоћ; Лепосава уд. Новаковић, моли новчану оштету за погинулог мужа.

Претседник Др. Коста Кумануди: Све ове молбе и жалбе упутиће се Одбору за молбе и жалбе.

Претседник Др. Коста Кумануди: Изволите чути разна акта.

Секретар Др. Драгољуб Јевремовић чита:

Земљорадници из села Прова подносе своју резолуцију о економској кризи и мерама за ублажење исте; Удружење ратних инвалида из Цветојевића доставља своју претставку о измени Инвалидског закона; Инвалиди Среза лепеничког у Рачи подносе своју претставку о измени Инвалидског закона; Савез банкарских, осигуравајућих и трговачких чиновника у Броду на Сави подноси своју резолуцију

о ублажењу економске и привредне кризе; Удружење пензионисаних официра и војних чиновника Краљ. Југославије подноси своју претставку о изједначењу пензија свих официра и војних чиновника; Савез аутобуских предузећа у Новом Саду подноси своју претставку о укидању § 54 у предлогу Финансиског закона за буџетску 1932-33 годину; Организација дипломираних техничара у Љубљани подноси своју претставку о побољшању положаја својих чланова; Удружење инжењера и архитекта у Загребу подноси своју претставку о неукидању Техничког факултета Универзитета у Загребу; Општина шибеничка подноси своју претставку о неукидању учитељске школе у Шибенику; Општина велико-крчмарска у Срезу лепеничком доставља своју претставку о доношењу правилника о општинским поштама; Општина велико-крчмарска у Срезу лепеничком подноси своју претставку о измени Закона о шумама; Месни одбор „Гајрета“ у Босанском Шамцу подноси своју претставку о неукидању шеријатских школа и шеријатске гимназије; Друштво Југословенских техничара у Прагу подноси своју претставку о доношењу Закона о средњим школама; Клуб инвалида официра и ратника ратом осакаћених подноси своју претставку о измени Инвалидског закона; Александар Михаелић из Загреба подноси своју претставку о отпуштању из државне службе пензионера; трговци и занатлије из Смедерева подносе своју резолуцију о ублажењу привредне кризе.

Претседник Др. Коста Кумануди: Прочитана акта примају се на знање.

Изволите чути законски предлог, који подноси г. Министар финансија.

Секретар Др. Драгољуб Јевремовић прочита: Господин Министар финансија, на основу овлашћења датог му Указом Његовог Величанства Краља од 18 фебруара ове године, подноси Скупштини на решење предлог Закона о изменама и допунама Закона о катастру на земљиште, Закона о непосредним порезима и Закона о порезу на нежељена лица и пореском ослобођењу лица са деветоро и више деце. Тражи да се прогласи за хитан и упути Финансиском одбору.

Претседник Др. Коста Кумануди: Има реч г. Министар финансија.

Министар финансија Др. Милорад Ђорђевић: У име Краљевске Владе молим Народну скупштину да ове законске предлоге огласи за хитне и упути их Финансиском одбору. Хитност је потребна ради тога што ови законски предлози, као и још два који ће накнадно бити поднети Народној скупштини, чине у суштини саставни део буџета за 1932-33 годину. Пошто се њима циља у главном на фискално растерећење народа, за то је и потребно да буду готови до краја ове буџетске године, како би ступили на снагу заједно са пројектом новог буџета, т.ј. најдаље до почетка месеца априла.

Претседник Др. Коста Кумануди: Прима ли Народна скупштина тражену хитност? (Прима) Народна скупштина примила је хитност овог законског предлога, и с тога ћемо га упути Финансиском одбору. Ако је Народна скупштина сагласна, оставићемо му рок од десет дана да поднесе извештај. Прима ли Народна скупштина ово? (Прима). Оглашујем да је Народна скупштина ово примила.

Сад изволите чути други Законски предлог господина Министра финансија.

Секретар Др. Драгољуб Јевремовић саопштава да

г. Министар финансија, на основи овлашћења датог му Указом Његовог Величанства Краља од 23 фебруара о.г. подноси Скупштини на решење предлог Закона о изменама Закона о таксама. Тражи да се огласи за хитан и упути Финансиском одбору на рад.

Претседник Др. Коста Кумануди: Има реч г. Министар финансија.

Министар Финансија Др. Милорад Ђорђевић: Са истих разлога као и за први законски предлог, молим Народну скупштину у име Краљевске Владе, да и овај законски предлог из ресора Министарства финансија огласи за хитан и упути га Финансиском одбору.

Претседник Др. Коста Кумануди: Прима ли

НАРОДНА СКУПШТИНА

Краљевине Југославије

Верификациони одбор

Бр. 151

17 фебруара 1932 год.
у Београду

Народној скупштини

Верификациони Одбор примио је преко Претседништва Народне скупштине оставку г. Др-а Гедеона Дунђерског, народног посланика из Београда, изабраног у Срезу паланачком, Дунавске бановине, на мандат народног посланика.

По размотрењу изборних аката и кандидатских листа Верификациони одбор утврдио је, да је на кандидатској листи за Срез паланачки, чији је срески кандидат Д-р Гедеон Дунђерски, његов заменик, Отмар Ресели, трговац из Бачке Паланке.

На основу предњег и § 66 Закона о избору народних посланика Верификационом одбору је част приложити Народној скупштини, да изволи огласити и позвати за народног посланика г. Отмара Ресели-а, трговца из Бачке Паланке.

Секретар,

Др. Влад. Станишић с. р.

Претседник

Верификационог одбора,

Др. Ханжек с. р.

Чланови:

Стјепан Максимовић с. р., Војко Куртовић с. р., Салих Баљић с. р., Др. Богдан Видовић с. р., Др. Никола Никић с. р., Вит. М. Видаковић с. р.

Претседник Др. Коста Кумануди: Има реч г. Јосип Антуновић.

Јосип Антуновић: Господо народни посланици, члан 57 Устава Краљевине Југославије од 3 септембра прописује да се од сваког народног посланика траже ови услови: 1) Да је држављанин Краљевине Југославије; 2) да је навршио 30 година старости и 3) да говори и пише народним језиком. Закон о избору народних посланика за Народну скупштину у своме § 11 још детаљније прописује, да се од сваког посланика тражи да говори, чита и пише службеним језиком, т.ј. да потпуно влада службеним језиком. То је и природан услов да би народни посланик могао одговорати својој дужности узимајући учешћа у раду Народне скупштине и заступајући интересе колико опште толико и интересе своје среза и својих бирача. И с тога разлога, господо, народни посланици, ја не бих могао примити извештај Верификационог одбора о доласку г. Реселиа за посланика Среза паланачког на место г. Др. Дунђерског, који се захвалио на посланичко место, јер сам обавештен да г. Ресели не влада службеним језиком ни усмено ни писмено, те би оснажење његовог мандата значило повреду колико Устава толико и нашег изборног

Народна скупштина хитност и овог законског предлога? (Прима).

Овај законски предлог упутиће се Финансиском одбору. Ако је Народна скупштина сагласна с тим, оставићемо Финансиском одбору рок од 12 дана да поднесе свој извештај. Прима ли Народна скупштина ово? (Прима). Објављујем да је ово примљено.

Сад прелазимо на дневни ред. Тачка прва дневнога реда је: Решавање о извештају Верификационог одбора о доласку г. Отмара Ресели-а, трговца из Бачке Паланке; на место г. др. Гедеона Дунђерског, који је поднео оставку.

Секретар Др. Драгољуб Јевремовић прочита извештај Верификационог одбора, који гласи:

закона. Да се оваква повреда не би догодила, част ми је, господо народни посланици, да ставим предлог да Народна скупштина закључи, да се извештај Верификационог одбора о доласку г. Отмара Реселиа за народног посланика врати Одбору, с тим да Верификациони одбор утврди одговора ли г. Отмар Ресели прописима чл. 57 Устава Краљевине Југославије и чл. 11 Закона о избору народних посланика за Народну скупштину. Ако не одговара условима да се позове следећи срески кандидат са изборне листе г. Петра Живковића који одговара условима и законским прописима за вршење посланичког мандата за Срез паланачки, и да о томе поднесе извештај Народној скупштини. Овај мој предлог стављам Народној скупштини и молио бих да га Народна скупштина прихвати јер, како рекох, добио сам извештај да господин Ресели не влада нашим домаћим језиком ни усмено ни писмено, па ако Верификациони одбор утврди да то стоји, нека позове другог који је по реду. (Одобравање).

Претседник Др. Коста Кумануди: Прима ли Народна скупштина предлог да се извештај врати Верификационом одбору, да испита чињенице које је навео народни посланик г. Антуновић? (Прима). —

Према томе овај извештај враћа се Верификационом одбору.

Прелазимо на другу тачку дневног реда: Претрес извештаја Одбора за проучавање законског предлога

о Средњим техничким и мушким занатским школама. Има реч извештајца г. Др. Тома Смиљанић.

Извештајца Др. Тома Смиљанић прочита извештај Одбора, који гласи:

Господине Председниче,

По завршетку рада Одбора за проучавање Закона о средњим техничким и мушким занатским школама, част нам је известити Вас, да су у пројекту овога закона извршене следеће измене и допуне:

У § 3, у првом реду, после речи „индустрија“, треба додати: „по саслушању Савета за професионалну наставу“.

У § 4, у последњем ставу, после речи „испитом“, треба додати „само ако ансолвенти тих школа остану у својој струци“.

Додаје се нов став који гласи: „Права ученика, који су свршили Средњу техничку, или Мушку занатску школу, у погледу погодности за полагање помоћничких и мајсторских испита, као и у погледу услова за полагање других специјалних испита, ради самосталног обављања радњи, утврђена су Законом о радњама и Уредбама и правилницима, прописаним на основу истог закона“.

У § 5, изменен је ред речи, и на место речи „комора“ треба „корпорација“ у целом закону.

У § 7, став други у место „радних места“, треба „места за рад“.

У § 8, реч „комора“ замењује се са речи „корпорација“.

У § 10, брише се реч „смештај“.

У § 11, у трећем ставу, на место речи „Управа“, треба „Општина“, а додаје се још: „Средње техничке школе у Београду“. У ставу петом брише се реч „смештај“ и исправљају надежи. У ставу шестом брише се реч „издржаване од“; место речи „и“ пише се „или“, а реч „комора“ мења се у реч „корпорација“.

У § 17, последњи став се мења овако: „прате“ додаје се реч „ђачке“; „сматра се то као службено путовање“, брише се, а додаје се после речи „дана“ „одређује накнаду Министар трговине и индустрије правилником“, а остало се брише.

У § 19, реч „мајсторским“ мења се и гласи: „мајсторско“.

У § 20, место „22 децембра“ треба „31 јануара“, а место „28 децембра“ треба „1 фебруара“.

У § 21, став други брише се.

У § 22, у ставу другом, после речи „по“, додаје се „лекарском“, а бришу се речи „школског лекара“.

У § 23, т. 3) место тачке пише се запета, а затим „а имају најмање 14 година“. У трећем ставу исте тачке, после речи „школе“, меће се тачка, а бришу се речи „као редовни ученици“.

У § 24, став први, као и у свима другим параграфима, бришу се речи „у својој надлежности“.

У § 25 брише се реч „истоветних“, а додаје „сличних“.

У § 28, т. 5) додаје се: „ако њихова оцена није једногласна, одлучује разредно веће. Затим се додаје т. 7) у продужењу т. 5). У т. 6), на крају додаје се: „код једнаке поделе гласова одлучује глас претседников“. Тачка 7) не постоји.

У § 29, став други, „и по“ мења се са „има“, а „и“ са „или“.

У § 30, алинеја трећа „и довољну“ мења се са „недовољну“. Став други се брише.

У § 33 став други мења се овако: „или од“ мења се са „школама, као и у школама“; „комора“ се мења са „корпорација“; „издржаваним школама“ брише се.

У § 40 брише се реч „затвором“.

У § 45, став трећи, после речи „занатски учитељи“, додаје се: „и њихови приправници“.

У § 48, ал. трећа, реч „шест“ замењује се са „четири“. У трећем ставу реч „четири“ замењује се са „две“.

У § 49, став четврти, место речи „пре прелаза“ ставити: „у року од једне године“. После тачке додати: „Они се постављају само конкурсом, по повољном мишљењу Савета за професионалну наставу“.

У § 51 брисати речи „која су свршила технички факултет без дипломског испита“; брисати речи „или која су свршила вишу занатску школу са учитељским течајем“, а додати: „као и занатски учитељи, који су свршили Мушку занатску школу, са положеним завршним испитом, или који до 1933 године добију или су добили сведоџбу о свршеној таквој школи, а имају 15 година признате службе, и за последњих 5 година службовања одлично су оцењени“.

У § 52, после речи „са положеним завршним испитом“ додати: „или који до 1933 године добију, или су добили, сведоџбу о свршеној таквој школи“. На крају истог §-а додати: „у року једне године. Они се постављају само конкурсом, по повољном мишљењу Савета за професионалну наставу“.

У § 54, на место ставова под 3, 4, 5, 6 и 7, који се бришу, додаје се: „3 Наставници за теориске предмете 18 часова недељно, а за практичну обуку у радионицама, лабораторијумима и атељеема, 24 часа“. Став девети се мења и гласи: „У случају потребе, сваки наставник дужан је примити и то: за теориске предмете највише 4 часа, а за практичну обуку 6 часова недељно преко законског максимума“. Додаје се једанаести став који гласи: „Старешине отсека, а супленти за прве две године службе, имају 4 часа недељно мање. Професори који имају преко 20 година наставничке службе, могу имати 2 часа недељно мање“.

§ 60 гласи: „Наставницима, који у року одређеном у §§ 49 и 52 не положат испит, престаје наставничка служба у ресору Министарства трговине и индустрије“.

§ 61 гласи: „Наставници који ступају из самоуправне или приватне у наставничку службу исте струке, може Министар трговине и индустрије, једном за свагда, урачунати време до пет година њихове стручне праксе у целости, а од осталог времена за сваку пуну годину по пола године, тако, да му

се укупно може признати највише 10 година за напредовање и пензију. Ово признање не важи ако оваком наставнику престане наставничка служба у ресору Министарства трговине и индустрије пре него што наврши 10 година активне службе, сем случаја смрти, или ако је без своје кривице на овом послу постао неспособан“.

Стари § 61, т.ј. предлога, постаје § 63 и из њега се бришу речи „дактилограф“.

§ 62 овог предлога постаје § 64 и из њега се брише став трећи.

§ 63 овога предлога је § 65 и на крају првог става додаје се: који не сме имати никакве друге хонорарне службе“.

§ 67 овог предлога брише се.

§ 70 овога предлога постаје § 71 и у трећој алинеји, после речи „школа“ додаје се „мора“, реч „има“ се мења у „имати“.

§ 75 овог предлога постаје § 76. У трећем ставу, после речи „прихода“, додаје се реч „иде“.

§ 79 постаје § 80. Додаје се други став: „Старешине отсека поставља Министарство трговине и индустрије, по саслушању надлежног директора“.

§ 85 постаје § 86. После речи „секретара“ додаје се реч „и“, а бришу се „и дактилограф“.

§ 88 овог предлога постаје § 89. У ставу четвртом, после речи „преносити“ додају се речи „на друго лице“.

§ 89 овог предлога постаје § 90. Став 5, 6, 7 бришу се, а додаје се став: „Садашњи стручни учитељи, са квалификацијама за занатске учитеље, а који су имали на дан 1 септембра 1923 године 14 година службе, остају у служби са звањем и припадностима стручног учитеља по овом закону“.

„Садашњи стручни учитељи са квалификацијама за занатске учитеље, а који су имали на дан 1 септембра 1923 године мање од 14, а најмање 8 година

службе, могу по повољном мишљењу Савета за професионалну наставу остати у служби са звањем и припадностима стручног учитеља по овом закону“.

„Садашњи стручни учитељи за које Савет за професионалну наставу не да повољно мишљење, као и садашњи стручни учитељи са квалификацијама за занатске учитеље, а који на дан 1 септембра 1923 године нису имали 8 година службе, остају у служби са звањем занатског учитеља“.

§ 92 гласи: „Повећање припадности по одредбама прелазних наређења овог Закона исплаћиваће се из буџета буџетске 1933-34 године“.

§ 93 гласи: „Свима садашњим наставницима којима до сада нису признате године самоуправне службе или приватне праксе признаће се то по њиховој молби решењем Министровим у смислу §-а 61 овог Закона“.

Бројеви параграфа добили су своје редове до завршног § 97.

На предлог члана Одбора г. Антона Крејчија, прихватио је Одбор једногласно да се у предлог закона о Средњим техничким и Мушким занатским школама, у део прелазних наређења, унесе § 91, који се односи на признање стечених права за даље напредовање.

Пошто је међутим Г. Министар трговине и индустрије изјавио да се с тим предлогом начелно слаже, али да мисли да је боље тај предлог унети у Финансиски закон за 1932-33 годину, јер би се на тај начин то питање регулисало једном за све, то је Одбор одустао од тога предлога, и пристао на предлог Г. Министра. Стога је одбор одлучио да овај предлог одмах упути Финансиском одбору да га унесе у овогодишњи Финансиски закон. Но пошто је то већ учињено поводом предлога Закона о средњим трговачким школама, сматрамо излишним то понављати.

У предлогу овога закона извршене су и неке измене стилистичке природе.

У прилогу нам је част поднети Вам једногласно усвојени законски предлог, с молбом да га изволите доставити Народној скупштини.

За известиоца Одбор је одредио члана, народног посланика г. Др. Тому Смиљанића.

Молим Вас, Господине Претседниче, да изволите примити изразе нашег дубоког поштовања.

Секретар,
Др. Стијић с. р.

Претседник,
Крејчи с. р.

Чланови:

Др. Тома Смиљанић с. р., Др. Стане Рапе с. р., Стеван Тирић с. р., Проф. Јосип Антуновић с. р., А. Јовановић с. р., Јосип Стајић с. р., Милутин Јелић с. р.

ЗАКОН

О

СРЕДЊИМ ТЕХНИЧКИМ И МУШКИМ ЗАНАТСКИМ ШКОЛАМА

І ДЕО

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

§ 1

Задатак је средњих техничких и мушких занатских школа да, ученицима, уз опште образовање у духу југословенског народног и државног јединства, дају теоријску и практичну стручну спрему у појединим гранама техничке струке и спрему за радника предводника, пословођу и самосталног занатлију.

§ 2

Средње техничке и мушке занатске школе стоје под врховним надзором Министра трговине и индустрије а под непосредним надзором бана.

§ 3

Средње техничке школе могу имати више отсека. Број и врсту отсека (за сваку школу) одобрава Министар трговине и индустрије по саслушању Савета за професионалну наставу.

Главни типови мушких занатских школа јесу: мајсторско-деловодске школе и занатске школе.

§ 4

Средња техничка школа са завршним испитом има ранг потпуне средње школе са вишим течајним испитом. Ученици, који су свршили средњу техничку школу могу продужити школовање на техничком факултету Универзитета у одговарајућем отсеку.

Мушке занатске школе са завршним испитом имају за струку ранг непотпуне средње школе са нижим течајним испитом, само ако апсолвенти тих школа остану у својој струци.

Права ученика, који су свршили Средњу техничку, или Мушку занатску школу, у погледу погодности за полагање помоћничких и мајсторских испита, као и у погледу услова за полагање других специјалних испита, ради самосталног обављања радњи, утврђена су Законом о радњама, и Уредбама и правилницима, прописаним на основу истог закона.

§ 5

Средње техничке и мушке занатске школе могу бити државне, самоуправне и одржаване од привредних корпорација.

§ 6

Отварање, премештање и укидање државне средње техничке школе и мушке занатске школе врши се Краљевим Указом на предлог Министра трговине и индустрије.

Проширавање тих школа и отварање нових отсека врши се одлуком Министра трговине и индустрије по саслушању Савета за професионалну наставу.

§ 7

У првом разреду државне средње техничке школе мора бити у сваком отсеку најмање десет, а може бити највише четрдесет ученика. Ако се упише мање од десет ученика у који отсек првог разреда, тај ће се отсек за ту годину затворити.

У први разред државних мушких занатских школа уписује се ученици само према броју расположивих места за рад.

§ 8

Самоуправним телима и привредним корпорацијама може Министар трговине и индустрије одобрити да отварају и о свом трошку одржавају средње техничке или мушке занатске школе.

Школе самоуправних тела имају право јавности, а школама привредних корпорација може Министар трговине и индустрије дати право јавности. Овакве школе носе назив самоуправних тела или привредних корпорација, које их издржавају.

§ 9

За сваку средњу техничку и мушку занатску школу мора постојати нарочита школска зграда, која, поред потребног броја учионица, мора имати довољан број просторија за радионице, хемијску лабораторију, библиотеку, школске збирке, као и потребан број соба за школске канцеларије и стан за директора и служитеља.

§ 10

Зграде за средње техничке и мушке занатске школе морају одговарати свим хигијенским захте-

вима и школским потребама; оне морају имати просторије за купатила и за школску поликлинику, ако у месту не постоји општа школска поликлиника.

Подизање зграде за смештај средње техничке или мушке занатске школе, може се приступити, само по претходном начелном надлежном одобрењу Министра трговине и индустрије или бана, у споразуму са Министром социјалне политике и народног здравља и дефинитивном одобрењу планова од стране надлежних техничких органа.

§ 11

Земљиште за подизање школске зграде дужна је дати општина.

Ако општина нема потребног земљишта може га откупити по закону о експропријацији имања.

Трошкове око подизања, преправљања, одржавања таквих зграда као и трошкове за огрев, осветлење и воду, сноси бановина, а на подручју Управе града Београда, држава. Општина града Београда сноси само трошкове за одржавање зграде Средње техничке школе у Београду.

Редовне оправке морају се извршити за време великог школског одмора.

Ближе одредбе о зградама за средње техничке и мушке занатске школе прописује Министар трговине и индустрије.

Одредбе овог закона о школској згради, унутрашњем уређењу школе и школским установама важе и за школе издржаване од самоуправних тела или привредних корпорација.

II ДЕО

НАСТАВА

§ 12

Настава у средњим техничким школама је искључиво дневна; у мушким занатским може бити: дневна и вечерња.

§ 13

Настава у средњим техничким школама траје четири године; у мушким занатским школама од 2-4 године према врсти школе. Ближе о томе одређиће се школским програмом и планом.

§ 14

За све средње техничке и мушке занатске школе наставни план, програм и методска упутства за све предмете прописују Министар трговине и индустрије, а по саслушању Савета за професионалну наставу.

Једном утврђени наставни план и програм не може се мењати за ученике, који су по њему започели рад.

Практична обука ученика у средњим техничким школама допуњује се обавезном феријалном праксом од најмање 4 седмице. Министар трговине и индустрије прописује правилник о месту и начину обављања праксе.

§ 15

Ученици државних средњих техничких и мушких занатских школа плаћају за употребу алата и потрошни материјал у име оштете посебан принос. Висину и начин плаћања одређује наставнички савет. Сиромашни могу бити ослобођени одлуком наставничког савета.

§ 16

У средњим техничким и мушким занатским школама могу се употребљавати само учбеници, које одобри Министар трговине и индустрије по са слушању Савета за професионалну наставу.

§ 17

Екскурзије у месту ради разгледавања културних установа и привредних индустријских предузећа у време кад школа не ради или у школско време, а по одобрењу директора, обавезне су за све ученике.

Путовање у земљи и у иностранство у току школске године изводе се према имовном стању ученика и стању школског фонда.

Путовања у земљи за време школског рада изводе се по одобрењу Министарства трговине и индустрије, а у иностранство по одобрењу Министра трговине и индустрије.

Наставницима, који прате екскурзије ван места у коме је школа, а дуже су од једног дана, одређује накнаду Министар трговине и индустрије правилником.

§ 18

Ученици који раде у школским радионицама, лабораторијама или иду на терен, као и за време феријалне праксе и код екскурација морају бити осигурани противу несрећних случајева. Овлашћује се Министар трговине и индустрије да у споразуму са Министром социјалне политике и народног здравља прописне правилник о осигурању.

III ДЕО

УЧЕНИЦИ

Школска година.

§ 19

У средњим техничким и мушким занатским школама, школска година почиње 1 септембра уписом ученика и траје закључно до 31 августа наредне године.

Упис се врши 1, 2 и 3 септембра. Настава почиње 5 септембра, а свршава се за ученике четвртог разреда средње техничке школе 31 маја, а за све остале ученике средњих техничких и мушких занатских школа између 10 и 15 јуна.

Годишњи успех саопштава се свечано на Видов дан 28 јуна, када се ученицима издају годишња сведочанства.

У мајсторским деловодским вечерњим школама предавања у свима разредима престају 30 априла.

Велики школски одмор траје од 29 јуна до 31 августа закључно.

Од 24 августа до 1 септембра закључно одржавају се разредни допунски и поправни испити.

Ближе одредбе о празницима и народним светковинама кад школе неће радити прописује Министар трговине и индустрије.

§ 20

У средњим техничким и мушким занатским школама, школска година дели се у два полугодшта: прво од почетка школске године до 31 јануара и друго од 1 фебруара до завршетка предавања.

§ 21

Упутства за састав полугодишњег и годишњег извештаја прописује Министар трговине и индустрије.

Упис.

§ 22

У средње техничке и мушке занатске школе могу се примати само ученици умно и телесно способни.

Школска управа прима ученике у поједине одеље по лекарском предлогу, према одређеном броју места у разреду (з 7).

§ 23

1) У први разред средње техничке школе примају се:

Ученици, који су свршили четири разреда гимназије, (реалке или реалне гимназије) са положеним нижим течајним испитом и ученици грађанских школа са положеним завршним испитом;

Ученици, који су свршили мушку занатску школу (мајсторску, деловодску или занатску школу) и положили завршни испит, ако положе допунски испит по предлогу директора, а по надлежном одобрењу Министарства трговине и индустрије или Банске управе;

Ученици, који су свршили четири разреда средње или њој сличне школе у иностранству могу се уписати, ако положе допунски испит из предмета, које нису учили или су их учили у мањем обиму, а по надлежном одобрењу Министарства трговине и индустрије или Банске управе.

2) У први разред мајсторско-деловодске школе примају се ученици, са најмање 17 година старости, а који су изучили занат и положили помоћнички-калфенски испит.

3) У први разред мушке занатске школе примају се и ученици, који су свршили бар два разреда средње или грађанске, или 6 разреда основне школе, а имају најмање 14 година.

Приватних ученика у техничким и мушким занатским школама не може бити.

Ученици, који су изгубили право на редовно школовање у средњој школи, не могу се уписати у средње техничке и мушке занатске школе.

§ 24

Накнадни упис у средњим техничким и мушким занатским школама одобравају сами директори до 20 септембра, а Министарство трговине и индустрије или Банска управа најдаље до 10 октобра.

После 10 октобра не може се ни један ученик више уписати.

§ 25

У више разреде једне школе примају се ученици те школе, који су свршили претходни разред. На празна места могу се примати ученици и из других сличних школа уз уредно одобрење за прелаз.

§ 26

Промена завода у току године ученицима средњих техничких школа се не допушта.

У току школске године могу прећи из једне средње техничке школе у другу само ученици досељених родитеља, најдаље у року од осам дана, по одласку из школе коју су до тада учили.

Ученици удаљени из једне школе по казни (§ 41) могу се уписати у другу школу најдаље за осам дана по саопштењу правосмоћне казне.

§ 27

Ученици, који су похађали средњу техничку школу у иностранству могу бити уписани у старији разред по надлежном одобрењу Министарства трговине и индустрије или Банске управе, ако претходно положи допунски испит из предмета, које нису учили, или су их учили у мањем обиму, по предлогу директора.

Оцењивање

§ 28

1) У сваком полугодшту сви ученици, који се оцењују, морају из наставног градива сваког предмета бити довољно и свестрано испитани;

2) успех из појединих предмета у полугодшту се оцењује овим оценама: одличан (5), врло добар (4), добар (3), довољан (2) и недовољан (1).

Оцене: одличан, врло добар, добар и довољан су прелазне оцене, а оцена недовољан (1) је оцена, која повлачи поправни испит, односно понављање разреда;

3) Општи годишњи успех ученика, који имају да полагају поправни испит утврђује се по полагању истог;

4) владање се оцењује оценама: примерно (5), врло добар (4), добар (3) и лоше (2);

5) оцене успеха на крају полугодшта и оцене годишњег успеха из појединих предмета заједнички утврђују директор, разредни старешина и предметни наставник, који предлаже оцену успеха; ако њихова оцена није једногласна, одлучује разредно веће. Код једнаке поделе гласова, одлучује глас предметног наставника;

6) оцене владања и општег успеха предлаже разредни старешина и разредно веће их утврђује; код једнаке поделе гласова одлучује глас председника.

§ 29

Ученик једне средње техничке или мушке занатске школе, који је у две узастопне школске године имао лоше владање, губи право на даље школовање у тој школи, и може се уписати у другу коју такву школу по надлежној дозволи Министарства трговине и индустрије или Банске управе.

Немарљивог, несипремног и неуредног ученика, који на крају првог полугодшта има половину и више од половине недовољних оцена, наставнички савет може на предлог разредног већа удаљити из школе с тим, да у идућој школској години може поновити разред.

Преводње ученика

§ 30

У старији разред преводе се ученици који из свих предмета имају најмање довољну годишњу оцену, и они ученици који су из једног предмета добили недовољну оцену, а положили у августу месецу поправни испит.

Поправног испита не може бити из графичких радова, вежбања у радионицама, лабораторијама и радова на терену.

Поправни испити полагају се на истој школи и не могу се понављати.

Разред се може поновити само једанпут

§ 31

Ученик, коме се годишња оцена не може позвано извести због болести или других оправданих узрока, подвргава се у почетку јуна разредном испиту из свих предмета или из оних, из којих се има да утврди годишња оцена.

Ако је због болести спречен, да у јуну положи овај испит и то докаже благовремено лекарским уверењем пре почетка испита, директор школе одлучује, да се такав ученик испита у августу, по с тим, да у том року не може полагати поправни испит. Такав ученик понавља разред, ако при полагању у августу добије ма и једну недовољну оцену.

Ученик, који се пријави за поправни испит у августу, на у заказано време не дође на испит, а свој изостанак не може да оправда, сматраће се да није свршио разред.

Ученик, који у времену полагања испита лекарским уверењем докаже, да није могао приступити испиту због болести у заказано време, може тај испит полагати најкасније до 30 септембра и то по надлежној дозволи Министарства трговине и индустрије или Банске управе.

Испити

§ 32

Испити могу бити: допунски, разредни, поправни и завршни.

Завршни испити врше се у јунском року као главном, а у августу као споредном.

Ученици, који из оправданих разлога не дођу на завршни испит у редовном року полагаће га у августу. Ученици, који у овом року на завршном испиту буду одбијени полагаће га, у наредном јунском року.

Обављање свих испита је редовна дужност наставника.

Завршни испити у средњим техничким и мушким занатским школама врше се под надзором Министарства изасланика.

§ 33

Правилник о обављању свих испита као и о награди изасланику на завршном испиту одредиће Министар трговине и индустрије.

Награду у самоуправним школама као и у школама привредних корпорација плаћаће самоуправни тела или привредне коморе.

Ђачке књижице

§ 34

По завршетку полугодшта ученицима се саопштава успех у ђачкој књижици, коју мора имати сваки ученик средње техничке и мушке занатске школе.

Облик и садржину ђачких књижица прописује Министар трговине и индустрије.

Сведочанства и уверења

§ 35

По свршетку школске године сваки ученик средње техничке и мушке занатске школе добија сведочанство о свом успеху и владању у тој школској години.

У оправданим случајевима, може се по молби у току школске године издати уверење о школовању с напоменом у коме се циљу издаје.

Сведочанства и уверења потписује директор и разредни старшина.

Сведочанство о завршном испиту добивају ученици средњих техничких школа пошто положе завршни испит.

Сведочанство о завршном испиту потписује министров изасланик као претседник, директор школе и сви чланови испитне комисије отсека.

Уверења се издају искљученим ученицима и онима, који мењају завод.

Облик и садржину сведочанства и уверења прописује Министар трговине и индустрије.

§ 36

Дупликат годишњег сведочанства издаје директор сам, а дупликат сведочанства о завршном испиту издаје директор по надлежном одобрењу Министарства трговине и индустрије или Банске управе, после службеног оглашеног поништења оригинала у државним „Службеним новинама“ или службеним новинама надлежне Банске управе.

§ 37

За дупликат школског уверења, сведочанства и ђачке књижице плаћа се, поред државне таксе, исти толики износ у готовом новцу за школски фонд.

Школски ред

§ 38

О дужностима ученика, њиховом владању у школи и ван ње, похађању школе и школских вежбања, учешћа у ђачким удружењима, правдању изостанка, кажњавању и осталом раду и реду у средњим техничким и мушким занатским школама прописује Министар трговине и индустрије правилник.

§ 39

Ученика може казнити наставник, разредни старшина, разредно веће, директор и наставнички савет.

§ 40

Ученици се кажњавају: опоменом, укором, удаљењем и искључењем из школе.

Ученици се не смеју кажњавати телесним казнама.

§ 41

За велике дисциплинске школске преступе или учестале мање кривице ученик се може казнити удаљењем или искључењем.

О удаљењу из једне школе на једну школску годину с тим да може у другој школи завршити школску годину, одлучује директор на предлог разредног већа.

О искључењу из једне школе до завршетка школовања с тим, да ученик може наставити започето школовање у другој школи, одлучује наставнички савет. Ова казна постаје извршна кад је одобри Министарство трговине и индустрије или Банска управа.

О искључењу из свих средњих техничких школа или из свих средњих стручних школа у ресору Министарства трговине и индустрије одлучује наставнички савет са најмање 2/3 гласова. Ова казна

постаје извршна кад је одобри Министар трговине и индустрије.

Продужење школовања у другој средњој техничкој или мушкој занатској школи врши се без обзира на број ученика.

Школски фонд и ђачка удружења

§ 42

У свакој средњој техничкој и мушкој занатској школи постоји школски фонд, из чијих ће се средстава помагати сиромашни ученици, набављати средства за ђачке вежбе, учила, књиге за ђачке књижице и друге, као и давати потпоре за ђачка путовања сиромашним ученицима.

Правила о школском фонду прописује Министар трговине и индустрије.

§ 43

Ученици средњих техничких и мушких занатских школа могу образовати удружења у циљу интелектуалног, моралног, естетског и здравственог усавршавања, али никако на основи племенској и верској.

Рад ових удружења стоји под сталним надзором школске управе.

Правила удружења одобрава Министарство трговине и индустрије.

§ 44

Осим оваквих удружења ученици средњих техничких и мушких занатских школа могу бити чланови и других друштава и удружења, изван школе, по одобрењу Министра трговине и индустрије.

IV ДЕО

НАСТАВНИЦИ И ДРУГО ОСОБЉЕ

Врсте, квалификације и дужности

§ 45

Наставници средњих техничких и мушких занатских школа су редовни и хонорарни.

Редовни су наставници у средњим техничким школама:

Директор, професор, суплент (приправник), стручни учитељ и занатски учитељ и њихови приправници.

У мушким занатским школама наставници су: директор или управитељ, професор, суплент-приправник, предметни учитељ, стручни учитељ, занатски учитељ и њихови приправници.

За лабораторијске радове могу се у појединим школама поставити лаборанти, који се распоређују по групама званичника.

§ 46

За хонорарне наставнике са месечним хонораром или хонораром од часа, могу се по потреби поставити лица, која имају стручне квалификације као и редовни наставници.

§ 47

Министар трговине и индустрије стараће се да у свима средњим техничким и мушким занатским школама буде потребан број наставника по струкама.

§ 48

Директором средње техничке школе може постати професор, првенствено инжењер или архитект, који има најмање осамнајест година државне или за државну признате, а од тога бар четири године наставничке службе.

Директором мушке занатске школе може постати професор, првенствено инжењер или архитект, који има најмање дванајест година државне или за државну признате, а од тога бар две године наставничке службе. Управитељем занатске школе може постати стручни учитељ који има најмање тринајест година државне, а од тога најмање пет година наставничке службе.

Министар трговине и индустрије може, ако директор није постављен, одредити својом одлуком једног професора, првенствено инжењера или архитекту, да поред своје редовне дужности врши дужност директора с тим, да му се број обавезних часова смањи за половину.

§ 49

За професора могу бити постављени:

1. Супленти-инжењери или архитекте, који су навршили три године признате службе, положили државни технички и професорски испит за звање професора-инжењера.

2. Супленти, који су дипломирали вишу стручну школу у рангу факултета, навршили три године наставничке службе и положили професорски испит.

3. Супленти који су дипломирали филозофски факултет, имају три године наставничке службе и положили професорски испит.

4. Инжењери или архитекте са положеним државним техничким испитом, који ступају у наставничку службу из државних, или самоуправних надлештава своје струке као и из приватне јавне праксе своје струке, изузетно од §§ 12 и 59 Закона о чиновницима, с тим да су дужни у року од једне године положити професорски испит. Они се постављају само конкурсом, по повољном мишљењу Савета за професионалну наставу.

§ 50

За супленте могу се постављати лица која су дипломирала на факултетима.

§ 51

За стручне учитеље могу се постављати лица, која су свршила средњу техничку школу са завршним испитом или коју другу стручну школу истог ранга, као и занатски учитељи, који су свршили мушку занатску школу са положеним завршним испитом, или који до 1933 године добију или су добила сведоџбу о свршеној таквој школи, а имају 15 година признате службе, и последњих пет година службовања одлично су оцењени.

За предметне учитеље могу се поставити лица, која имају положени испит за учитеље грађанских школа, или имају коју вишу школу непотпуног факултетског ранга са завршним испитом.

§ 52

За занатске учитеље могу се поставити лица која су свршила мушку занатску школу са положеним завршним испитом, или који до 1933 године добију, или су добила сведоџбу о свршеној таквој школи, или изузетно од §§ 12 и 59 закона о чиновницима лица, која су свршила стручну проду-

жну (општу занатску продужну) школу, изучила занат и положила мајсторски испит ако имају најмање 3 године праксе, и положи државни стручни испит за занатске учитеље у року од године дана. Они се постављају само конкурсом, по повољном мишљењу Савета за професионалну наставу.

§ 53

За лаборанте се могу поставити лица са школским квалификацијама, које се траже за званичника.

§ 54

Наставници средњих техничких и мушких занатских школа имају овај број часова недељно:

1. директори средњих техничких школа у случају потребе до 5 часова;

2. директори или управитељи мушких занатских школа до 10 часова;

3. Наставници за теоријске предмете 18 часова недељно; а за практичну обуку у радионицама, лабораторијумима и атељсима 24 часа недељно.

У случају потребе сваки је наставник дужан примити и то: за теоријске предмете највише четири часа, а са практичну обуку шест часова недељно преко законског максимума. Ови се часови неће хонорисати.

Отступање испод броја часова утврђених овим чланом може бити само по одобрењу Министра трговине и индустрије.

Старешине отсека, и супленти са прве две године службе имају четири часа недељно мање. Професори који имају преко 20 година наставничке службе, могу имати два часа недељно мање.

§ 55

Министар трговине и индустрије осниваће фееријалне течајеве за усавршавање наставника средњих техничких и мушких занатских школа.

§ 56

Директори и наставници самоуправних, и од привредних корпорација подржаваних средњих техничких и мушких занатских школа, морају имати исте стручне квалификације, као и директори и наставници државних школа.

Избор директора и наставника у овим школама вреди, кад га одобри Министар трговине и индустрије.

§ 57

Редовни наставник средње техничке или мушке занатске школе може по одлуци Министра трговине и индустрије бити додељен на рад у Министарству трговине и индустрије или код Банске управе.

Време, које је наставник провео на овом раду рачуна се у време наставничке службе.

§ 58

Наставник који за три године узастопце буде лоше оцењен, ставиће се у пензију или отпустити из службе ресора Министарства трговине и индустрије.

§ 59

Забрањено је наставнику да приватно спрема ученике своје школе.

§ 60

Наставницима, који у року одређеном у §§ 49 и 52 не положи испит, престаје наставничка служба; у ресору Министарства трговине и индустрије.

§ 61

Наставницима који ступају из самоуправне или приватне у наставничку службу исте струке, може Министар трговине и индустрије једном за свагда, урачунавши време до 5 година, њихове стручне праксе у целости, а од осталог времена за сваку пуну годину по пола године, тако, да му се укупно може признати највише 10 година за напредовање и пензију. Ово признавање не важи ако оваквом наставнику престане наставничка служба у ресору Министарства трговине и индустрије пре но што наврши 10 година активне службе, сем случаја смрти, или ако је без своје кривице на овом послу постао неспособан.

§ 62

Министар трговине и индустрије прописује:

- 1 Правилник о раду и дужностима директора и наставника;
- 2 Правилник о оцењивању директора и наставника;
- 3 Правилник о полагању професорског испита за инжињере;
- 4 Правилник о полагању државног стручног испита предметних, стручних и занатских учитеља.

Школски секретар и његово

§ 63

У средњим техничким школама поред наставничког особља постављају се за вршење административних и благајничких послова школски секретар.

§ 64

За школског секретара средњих техничких школа може бити постављен свршени ученик пуне средње школе са завршним испитом или стручне школе у рангу пуне средње школе са завршним испитом.

Постављење и службени однос школског секретара регулише се по закону о чиновницима. Он се распоређује од IX до закључно VI положајне групе.

У мушким занатским школама на предлог директора поставља Министарство трговине и индустрије или Банска управа једног од наставника за пословођу, који има поред своје редовне дужности да врши дужност секретара школе. За оваквог пословођу висину хонорара одредиће правилником Министар трговине и индустрије у споразуму с Министром финансија.

У школама преко 16 одељења може се одредити и један од наставника за вршење ових послова, који се у том случају ослобођава наставничке дужности.

Школски лекар

§ 65

Средње техничке школе морају имати свога хонорарног школског лекара, који не сме имати никакве друге хонорарне службе.

Ближе одредбе о постављању, делокругу рада и висини награде за школске лекаре одређује Министар трговине и индустрије правилником у споразуму с Министром социјалне политике и народног здравља и Министром финансија.

Плаће, њиховности и други односи

§ 66

Све њиховности наставног особља и осталих државних службеника одређује се по Закону о чиновницима.

§ 67

Наставник средње техничке школе или мушке занатске школе, који пређе у другу струку државне службе, па се понова врати у наставничку службу неће имати већу плату од оне, коју би имао да је остао у наставничкој служби.

§ 68

На систематизована чиновничка места могу се постављати контрактуални чиновници-наставници под условима из Закона о чиновницима.

§ 69

У колико остали службени односи, права и дужности наставника средњих школа нису предвиђени овим законом, вреде прописи Закона о чиновницима.

V ДЕО

ШКОЛСКЕ УСТАНОВЕ

§ 70

У школске установе спадају: кабинети, збирке, књижнице, радионице и лабораторије, школска амбуланта и прометни фонд.

§ 71

За чување справа, апарата, инструмената и других учила, као и за чување ђачких цртежа, израђених радова и модела потребних за очигледну наставу, свака средња техничка или мушка занатска школа мора имати своје кабинете и збирке.

§ 72

Књижнице могу бити наставничке и ђачке. Оне обухватају стручне и остале књиге и часописе.

У почетку школске године одређује директор књижничаре за наставничку и ђачку књижницу и поставља чуваре збирке. Они су дужни да чувају и рукују повереним им предметима и да воде у реду инвентаре по правилима, које пропише Министар трговине и индустрије.

§ 73

Ради извођења практичне наставе свака школа имаће радионице и лабораторије.

§ 74

Директор школе одређује комисије за преглед школских радионица и инвентара.

§ 75

Школска амбуланта састоји се из једног одељења у коме школски лекар врши преглед оболелих наставника и ученика.

Школска амбуланта мора бити снабдевена најпотребнијим сретствима за прву помоћ.

Школски лекар је чувар амбуланте и брине се о уређењу и снабдевању исте.

§ 76

Задатак је прометног фонда да продајом предмета, које су израдили ученици у току школске године по школском плану омогући да се његовим

сретствима извршују набавке потребних сировина и осталог материјала за стручну обуку ученика у радионицама.

За оснивање овог фонда вотираће неопходно потребни кредит као обртни капитал надлежне Банске управе и Министарство трговине и индустрије.

Половина чистог прихода иде на повећање прометно фонда а друга половина на повећање школског фонда.

§ 77

Министар трговине и индустрије по саслушању савета за професионалну наставу прописује правилник, који ће регулисати:

1. уређење, руковање и унапређење кабинета, збирки и књижица;

2. отварање, уређење и начин вођења појединих радионица, и

3. уређење и руковање прометним фондом.

Правилник о уређењу и руковању прометним фондом доноси се у споразуму са Министром финансија.

VI ДЕО

ШКОЛСКА УПРАВА

§ 78

Школску управу сачињавају:

У средњим техничким школама директор, старешина отсека, разредне старешине, разредно веће, наставничко веће отсека, наставнички савет; а у мушким занатским школама директор или управитељ, разредне старешине, разредно веће и наставнички савет.

§ 79

Директор је старешина школе. Он управља школом по закону, правилницима и наредбама Министарства трговине и индустрије и Банске управе.

§ 80

Старешина отсека води бригу о своме отсеку. У споразуму са директором школе даје потребна упутства за извођење теоријске и практичне наставе у своме отсеку; он се брине о извођењу екскурзија и запослењу ученика на феријалној пракси, и подноси извештај наставничком савету за свој отсек. Старешине отсека поставља Министарство трговине и индустрије по саслушању надлежног Директора.

§ 81

Директор одређује у почетку школске године разредне старешине за сваки разред.

Разредни старешина стара се о ученицима свога разреда и подноси извештај наставничком већу отсека или разредном већу, старешини отсека или директору.

§ 82

Разредно веће сачињавају разредни старешина и сви наставници једног разреда; они доносе одлуке по свима питањима, која се односе на разред.

§ 83

Наставничко веће отсека сачињавају сви наставници, који предају у отсеку, оно претреса и доноси одлуке по свима питањима, која се односе на отсек.

§ 84

Наставнички савет сачињавају директор и сви наставници, а по потреби и школски лекар.

Седницама наставничког савета претседава директор или ако је он спречен најстарији по рангу професор.

Наставнички савет се састаје по потреби и доноси одлуке које се односе на целокупан рад школе, а према извештајима старешина појединих отсека и школе.

§ 85

Министар трговине и индустрије издаће правилник о раду и дужностима наставничког савета, наставничког већа отсека, разредног већа, старешине отсека и разредног старешине.

Остале административне одредбе

§ 86

Министар трговине и индустрије прописује правилник и упутства о уређењу школске архиве, вођењу књига, вршењу административних послова, о дужностима и правима секретара, пословође.

§ 87

Свака државна средња техничка и мушка занатска школа мора имати печат са државним грбом и назначењем врсте школе.

§ 88

На крају другог полугодишта директор школе дужан је да поднесе годишњи извештај, према надлежности, Министарству трговине и индустрије или Банској управи о стању и раду у школи.

VII ДЕО

ТЕЧАЈЕВИ

§ 89

Уз средње техничке и мушке занатске школе могу се отварати течајеви за усавршавање у појединим гранама техничких струка.

Ове течајеви могу отварати и држати и самоуправна тела, корпорације и удружења, као и приватна лица, која имају потребну стручну спрему.

Одобрење за отварање ових течајева даје у својој надлежности Министарство трговине и индустрије или Банска управа.

Одобрење издато једном лицу не може се преносити на друго лице. Наставу у овим течајевима могу водити само стручна квалификована лица. Наставни план и програм одобрава у својој надлежности Министарство трговине и индустрије или Банска управа.

ПРЕЛАЗНА НАРЕЂЕЊА

§ 90

Садашњи директори мушких занатских школа са факултетском спремом задржавају досадање звање. Остали добијају звање управитеља.

Садашњи предметни учитељи са квалификацијама које се по овом закону за исте траже, остају у служби са истим звањем.

Садашњи предметни учитељи са квалификацијама за учитеље основних школа или који су свршили коју специјалну стручну школу у рангу потпуне средње школе остају у служби са истим звањем.

Садашњи предметни учитељи са квалификацијама за стручне учитеље по овом и ранијим законима остају у служби са звањем стручног учитеља.

Садашњи стручни учитељи са квалификацијама за занатске учитеље, а који су имали на дан 1 септембра 1923 г. 14 година службе, остају у служби са звањем и принадлежностима стручног учитеља по овом закону.

Садашњи стручни учитељи са квалификацијама за занатске учитеље, а који су имали на дан 1 септембра 1923 год. мање од 14, а најмање 8 година службе, могу по повољном мишљењу Савета за професионалну наставу остати у служби са звањем и принадлежностима стручног учитеља по овом закону.

Садашњи стручни учитељи за које Савет за професионалну наставу не да повољно мишљење, као и садашњи стручни учитељи са квалификацијама за занатске учитеље, а који на дан 1 септембра 1923 год. нису имали 8 година службе, остају у служби са звањем занатског учитеља.

§ 91

Одредбе § 90 важе и за наставничко особље у Државном заводу за унапређење индустрије и занатства.

§ 92

Повећање принадлежности по одредбама прелазних наређења овог Закона, исплаћиваће се из буџета буџетске 1933-34 год.

Господо народни посланици, осећам особиту част што ми се указала ова специјална прилика да као извештач Законодавног одбора за проучавање пројекта Закона о средњим техничким и мушким занатским школама први пут говорим са овога места. У овоме законском пројекту ја видим гаранцију за подизање стручног и културног нивоа наших занатлија и разних техничких предузетника. У овоме пројекту предвиђају се и специјални занатски курсеви, што је доказ да ће се њиме моћи користити не само они који посећују редовно предвиђене школе, већ и они који су изван њих. На тај начин ствара се нашим занатлијама могућност да свој занат усавршавају.

Чуо сам приговоре, да наши занати пропадају услед фабричких производа, те да нам у овом погледу закон неће моћи да пружи помоћ. Ја не делим ово мишљење. Баш и због тих многобројних фабричких производа нама су потребне стручне занатлије, јер нам је добро познато, да су за многе специјалне оправке разних алата и других потреба, у нашу земљу долазили, а и данас долазе, специјални мајстори са стране.

Потребно је, даље, наше занатлије просветити, јер ће само као просвећени људи моћи издржати разне конкуренције. Данас се, господо, говори много о беспослици. Вама је познато да многе земље истерују данас стране раднике из својих радионица, из својих земаља. Беспослица почиње да захвата и нас. Ја вам говорим специјално у име двају срезова: Горње-Дебарског и Галичког среза.

Из ових срезова проистичу многобројне занатлије, који су своје занате усавршили до уметности. Да вас потсетим само на наше зоографе (иконписце-фрескисте) и дуборесце, који су украсили безброј храмова и домова по целом Балканском полуострву; затим на каменоресце и зидаре, који подигоше без-

§ 93

Свима садашњим наставницима којима до сада нису признате године самоуправне службе или приватне праксе, признаће се то по њиховој молби решењем Министровим у смислу §-а 61 овог Закона.

§ 94

Отсеци техничких средњих школа, у којима су ученици примљени са шест разреда гимназије и чији је рок школовања био две године, претварају се у редовне отееке, по одредбама овог закона.

§ 95

Досадање приватне више, средње техничке школе, геодетске и грађевинске школе и академије и занатске школе укидају се. Министар трговине и индустрије ће одредити рок и начин њихове ликвидације.

§ 96

Све одредбе овог Закона о школском раду примењиваће се од почетка школске 1932-33 године.

§ 97

Овај Закон ступа на снагу кад се објави у Службеним новинама. Од тада престају важити све законске одредбе, које су противне овом Закону.

број грађевина и мостова, такође по целом Балканском полуострву па и изван њега. Народ из ових крајева, вредан као пчела, одлази из свог родног краја, да ради, да печали, како се сам изражава. То је онај народ, који нам је спевао и опевао оне дивне јужно-србијанске песме о печалби, које са највећим уживањем слушамо:

„Кад сам бил, мори Ђурђе, дете како тебе,
Сум шетал, мори Ђурђе, сву Стару Србију,
Печалил сам, мори Ђурђе, меке махмудије“.

Али, господо народни посланици, криза је захватила и те вредне наше пчеле. Њих истерују из суседних земаља, јер хоће тамо да заштите своје раднике. Да узмемо као пример Грчку. У Грчкој су се затекли многи наши радници пре доласка грчких емиграната из Мале Азије. Грчка је издала закон од 24 јула 1927 године, по коме могу тамо да раде само они наши држављани, који су се тога дана затекли у Грчкој. И по ступању на снагу тога закона, настаје непрестано потискивање наших радника из Грчке. Америка је приморала 5000 наших печалбара из Ресна да се врате у отаџбину. И пита бива? Ти радници, у својој сопственој земљи, по повратку у отаџбину, морају да се боре са конкуренцијом, која им долази врло често са стране.

Дешава се, господо народни посланици, да нижњиери доводе декоративне и друге раднике са стране, јер им више верују, јер знају да су ти радници стручни да су прошли кроз школу. И наце су занатлије стручне, али многимима је недостајала школа. Ево, сада се попуњава и та празнина.

Мени је још нарочито пријатно што говорим са овога места о овом закону, јер сам као професор био дуго време васпитач нашег занатлијског подмлатка, а био сам и управник једне занатлијске школе, те

сам имао прилике да се уверим колика је корист од ових школа. Деца, господо, отргнута од родитеља, после мучног напора у радионицама, напрезала су се да прибаве потребно знање за живот. Посматрао сам ту децу, врло често разуздану и неуредну у првој години, како у последњој постану култивисани грађани. На да није друге користи, довољно би била само ова.

Поборник сам просвећености. Не мислим да се преко школа ствара интелектуални пролетаријат, већ мислим да се тиме човек усавршава и да постаје бољи. До интелектуалног пролетаријата се долази, мислим, ако код школованих људи завлада криза морала, ако се тај човек васпитава да не ради, или да минималним радом дође до максималних уживања. Мисли се да, кад се пође у школу, треба да се буде чиновник, „господин“, и то се на жалост, понајчешће код нас мисли. Али зато је држава да заведе строгост у школовању и да чини строги избор оних који пролазе кроз школе да би били чиновници. И кад људи, теже да се школују и који треба да теже, знају шта држава тражи, неће никада закуцати на врата државна да траже хлеба, ако нису способни за то. Они ће се школовати да би себе усавршили, да би се пробијали кроз живот својим радом. И као просвећени људи лакше ће прокрчити себи пут у трговини и индустрији, занатству и другим привредним гранама.

Данашње друштво, господо народни посланици, као да се скаменило баш према раднику. Сакриво се благо и умртвило. А на другој страни чекају руке радне, вредне и поштене руке. Чекају да то благо изиђе на светлост дана, да га дохвате те вредне руке, да га претворе у дивне израђевине, у дивне грађевине, у вилинске перивоје, у мекани комфор и чаробни накит. Докле ће друштво бити овако замрзло, као Кир Јања лежати по свом мртвом богатству? Нека се размрзну смрзнута срца, нека се отворе тешке касе. Срећа ће бити двострука и код богатих и код радника света.

Убеђен, да ће овај закон бити подстрек нашим занатлијама и нашим техничарима, ја се захваљујем Краљевској влади што га је предложила и изјављујем да ћу гласати „за“, а надам се да ће те и ви, господо народни посланици, извршити најправилније своју дужност гласајући сви до једнога за овај предлог.

Председник Др. Ђоста Кумануди: Има реч Министар трговине и индустрије г. др. Крамер.

Министар трговине и индустрије Др. Алберт Крамер: Господо народни посланици, идеје о оснивању мушких средњих стручних школа датирају код нас приближно од пре 40—50 година.

Од ослобођења до 1926 године ове школе биле су различитог смера и уређења, растурене по разним покрајинама, при томе попадајући под разним управама (под самоуправним установама), под Министарством просвете, Министарством грађевина и Министарством трговине и индустрије) без икакве међусобне везе у питању наставног програма, квалификација наставног особља и у погледу стања ученика.

Настојањем подручног ми Министарства а заузимањем занатлијских, индустријских и привредних организација, 1926 године донето је надлежно решење, да све средње стручне школе попадну под ресор Министарства трговине и индустрије. Овом одлуком питање стручне наставе добија већ одређенији правац рада са оснивањем одељења за стручну наставу у Министарству трговине и индустрије са

задатком да што пре реши целокупно питање стручне наставе.

Да би се настава у овим школама изједначила у целој Краљевини од стране Министарства трговине и индустрије 1928 године донет је „Правилник о раду, реду и настави у државним техничким средњим школама“ по коме се је до сада радило.

Државних мушких средњих стручних школа у целој Краљевини има 34 са укупно 5000 ученика са 300 наставника, од којих су 27 стручно занатске школе са 1600 ученика и 140 наставника и 7 средње техничке школе са 3400 ученика и 260 сталних наставника. Техничке средње школе деле се на отсеке, стручно занатске на одељења.

Настава у овим школама изводи се:

1) Теоријски (предавањима, вежбањима у цртању, лабораторијама и т.д.).

2) Практично (у школским радионицама, радом и вежбањима у радионицама предузећа, феријална пракса и ескурзијама).

Ова школа на отсеке и одељења условљава шири програм рада, боље специјализирање ученика у самој струци и сигурнији успех.

Настава у школи подељена је на теоријски и практичан део. У теоријском делу обухваћени су сви стручни и помоћни предмети а у практичном делу рад у радионицама и феријална пракса.

Теоријски део наставе сведен је на најпотребније градиво које обухвата целу струку, а изводи се на бази очигледне наставе са обилним примерима из саме струке. У допуну теоријске спреме улазе и графички радови, готово за сваки предмет где потреба изискује, како би се задовољили сви технички прописи и зато се искључиво ради у школи под надзором предметног наставника.

Практичне вежбе ученика у школским радионицама уведене су као новина, са тежњом да ученици још у школи стекну довољно практичне спреме за што успешније вођење своје струке.

Феријална пракса, као допуна свега онога што се у школским радионицама не да постићи, изводи се за време феријалног распуста на великим грађевинама, по радионицама и индустријским постројењима.

По себи се разуме да школа не може имати толико развијене радионице и лабораторије где би ученици прошли кроз целокупну праксу и зато је и уведена феријална пракса.

Из предњег се види, да је главни циљ ових школа да припреме теоријски и практично ученике, које ће одмах по изласку из њих моћи са успехом водити самостално послове из своје струке као занатлије или пословође.

Подручно ми Министарство до сада је настојало за унапређење ових школа: да се израде потребни правилници, да се израде наставни програми; да се попуњавају празна наставничка места; да се свака школа снабде потребном зградом са потребним учионицама са извођењем теоријске наставе и потребним радионицама за извођење практичне наставе, потребним лабораторијама, кабинетима, књижницама ит.д.; да учионице буду снабдевене потребним наменитајем, потребним ручним алатима, и машинама. Исто тако лабораторије и кабинети, да су снабдевени потребним училима, моделима и инструментима; да стручна настава буде једнообразна у целој држави и иста да се изводи по одређеном наставном програму према вредни посла; да се створи

стручна литература на нашем језику; да свака стручна школа у својим просторијама сваке године приређује изложбе стручних цртежа и радионичких радова.

Господо народни посланици, пројекат Закона о средњим техничким и мушким стручно-занатским школама, које се данас налази пред Вама, има за циљ, да теоријску и практичну наставу у радионицама у средњим техничким и мушким стручно-занатским школама у целој земљи уједначи и да се разни правилници и уредбе, по којима се до сада ради, замене једним јединственим законом о средњим техничким и мушким стручно-занатским школама, који ће нашој школској омладини, поред општег образовања у духу народног јединства и југословенске народне културе, пружити и страни стручно техничко знање и од ученика средњих техничких и мушких занатских школа створити јаке карактере, способне пословође и занатлије, корисне грађане, тако потребне нашој националној привреди, трговини и индустрији.

Пројекат овога закона израдила је нарочита комисија стручњака, која је била одређена од моје стране за тај посао. Она је при доношењу последње редакције консултовала и све меродавне факторе у овим питањима, као и колегиуме свих државних средњих техничких и мушких стручно-занатских школа у нашој држави.

Поред многих новина и реформи школских планова и програма, по модерним западно-европским принципима, у прилог што боље, потпуније и успешније стручно-техничке наставе, професори и остали стручни наставници средњих техничких и мушких стручно-занатских школа, према својим школским квалификацијама у свему су изједначени, у правима, дужностима и личним припадностима са професорима средњих школа са којима имају и исте квалификације.

Овај предлог закона прошао је кроз секцију и пленум Врховног законодавног савета, а о њему своје мишљење је дао и Г. Министар финансија у своје време. Предлог овог закона прилагођен је и Закону о чиновницима од 31 марта 1931 године.

Да би се у државним средњим техничким и занатским школама добило спремно техничко наставничко особље са што бољом практичном спремом, пројектом овога Закона § 49 тач. 4 и § 52 предвиђени су услови за пријем у наставничку службу из државних или самоуправних надлештава, као и из приватне праксе своје струке, инжењера, архитекта и стручних занатских учитеља изузетно од §§ 12 и 59 Закона о чиновницима од 1931 године.

С обзиром на све ово, доношење овог Закона, на коме се радило већ две године, хитна је и неопходна потреба данашњице, како би поменуте стручне школе у нашој Краљевини, задахнуте новим духом могле оживети и дати оне резултате, које од њих с правом очекује народ и држава. (Аплауз).

Пошћиврејседник Др. Авдо Хасанбеговић: Отварамо начелну дебату о овом законском предлогу. Има реч народни посланик г. Мисирлић.

Јован Мисирлић: Господо народни посланици, као члан Одбора за проучавање закона о средњим техничким школама, писам имао прилике да до краја истрајем у томе раду, јер сам једновремено био заузет и радом у Финансијском одбору. И једино у колико би се тичало Закона о средњим техничким школама, присуствовао сам неколицини сед-

ница и пошто се писам сложио са редакцијом § 4 тога Закона, ја сам учинио предлог са мојим друговима претседнику Народне скупштине.

И тај се мој захтев упукује на траг Одбору на проучавање. Главни циљ мога говора треба да буде тај параграф, у колико он треба да претрпи измене. Пошто се враћа у Одбор, то ће се у начелној дискусији решити, како има тај параграф да гласи. За то ћу, господо, ја рећи неколико речи о појави овога Закона о средњим техничким и стручним занатским школама, који је, заиста, учинио најлепши утисак у круговима инжењера и архитекта. Јер до данас ми нисмо имали никакав закон осим једног скученог закона о нашој Београдској средњој техничкој школи. Међутим остале Средње техничке школе у земљи, односно у разним покрајинама, којих има свега шест са београдском, потпадале су под разне покрајинске законе и г. Министар трговине и индустрије нашао се побуђеним, да изврши унификацију тога Закона, а на сваки начин, и ревизију саме наставе. У Закону се, додуше, не помиње ревизија те наставе, али у онолико, уколико познајем средњу техничку наставу у Београду, ја бих рекао, као техничар, да су ђаци, који долазе са четири разреда свршене Средње техничке школе однесоно гимназије и реалке јако оптерећени програмом, јер на папиру постоји и сувише предмета тако да се бојим, да ђаци са тако малом школом могу успешно да делују и заврше испит зрелости. Господо, задатак Средње техничке школе јесте, да створи онај пама тако потребан, као хлеб, кадар, а нарочито инжењерима у приватној па и у државној пракси, да створи спону између инжењера и радника, а то су, господо, пословође или, како се код нас махом каже, палири, који су до данас попуњавани из редова са стране махом из Мађарске, из Чехословачке, Аустрије, Немачке и т.д. Зато појава Закона о средњим техничким школама може да служи на част г. Министру трговине и индустрије, што је он баш покретач ових школа. Ја јако жалим да оно Министарство, које је најпозваније за овакву школу, као што је Министарство грађевина, није ту иницијативу узело на себе, јер, на сваки начин, да су Средње техничке школе тесно везане за привреду грађевинску и њену политику. Само из тога разлога велим, да је било потребно, да се приступи једном оваквом закону, као што га сада имамо изграђеног, да се једном и то питање реши у нашој земљи, која је, де факто, оскудевала у томе стручном техничком особљу.

Ви ћете, господо, имати прилике да чујете редакцију § 4 и зато прелазимо за сада преко тога да би се појавио у дискусији у појединостима, ако се не будемо у Одбору сложили са редакцијом, у шта, наравно, не верујем.

Ја верујем, господо, да ће редакција тога члана бити донешена онако, како одговара и потреби земље, и циљевима саме школе, јер се оваква редакција, каква се први пут појавила у Одбору, није сла гала са циљевима и интенцијама саме школе, па ни са мишљењем Техничког факултета, Инжењерске коморе и Инжењерског удружења.

С тога ћу овај мој говор за сад завршити, резервишући за дискусију у појединостима, па вас молим да дотле имате стрпљења, и да ме чујете понова, кад буде дошла редакција тога § 4 на решавање (Живо пљескање и одобравање).

Поштрејседник Др. Авдо Хасанбеговић: Има реч г. Мита Димитријевић. (Чује се: Није овде.) Онда има реч г. др. Стане Рапе.

Др. Стане Рапе: Господо народни посланици, сретан сам да могу у првome свome говору Југословенској Народној скупштини поздравити доношење Закона о средњим техничким и мушким занатским школама, т.ј. доношење овог закона, који жели свим силама систематски спровести унапређивање нашег домаћег заната. Захваљујем господину Министру трговине и индустрије и Краљевској влади, да је међу првим законима, који су предложени Народној скупштини, донела баш школске законе за стручне школе, и тиме допринела много до препотребне унификације свега школства у Југославији.

Особито морам нагласити да се код припремања ових предлога поступало са толиком љубављу до предмета, и са толиком свесношћу одговорности, да је наш одговор за проучавање овог законског предлога свугде наишао на одличну стилизацију закона, што није ни чудо, јер су на њему, поред одличних стручњака у Министарству, радили сами практичари, директори и професори поменутих школа.

Господо народни посланици, сматрам да је овај закон од велике важности за привреду у нашој земљи, јер ће тек сада бити могуће систематски радити на унапређењу нашег занатства. И ако сматрам, да је и онај део у закону, који говори о средњим техничким школама важан, желим ипак, да у првом реду спомињем мушке занатске школе, и то из овог разлога: ако обратимо пажњу на начин, којим се до сада у пракси радило на техничкој средњој школи, морамо без сумње утврдити, да се школа по ђацима, који су ушли у њу, није сматрала толико као стручна школа, већ у првом реду као начин, са којим су апсолвенти могли доћи до различитих степенa у државним службама. Не ретко десило се и то, да су они, који нису могли, да продуже студије на нормалним типовима средње школе, прешли на поменути тип, те тиме јако штетили углед и снижили ниво школе саме. Апсолвенти ових школа остали су по већини без занимања, у ретким случајевима они су прешли у пракси на рад, којег су изучили у школи. Овим законом тај начин схваћања биће одстранен, но ја ипак држим, да је од много веће важности за нашу привреду, узаконење стручних занатских школа и деловодских школа, јер имадемо у њима заиста стручну обуку за све оне, који су себи изабрали своје занимање за живот. И овде је било до сад у пракси, да су ђаци пошли у школу не толико у намери, да се усавршавају, већ зато, да могу бити на поједине положаје примљени у државну службу. Тражили су апсолвираније тих школа, да би могли постићи категоризацију према закону о разврставању државних намештеника, и већ је било крајње време, да се фабрикацији у томе смислу право крај. Нови закон тачно одређује задатак школа тиме, да каже, да ученика уз опште образовање у духу југословенског народног и државног јединства васпита и теоријски и практички за поједину струку. Законодавац ову намеру потврђује и тиме, да децидирано наглашава, да апсолвент овакве школе има свој ранг само у толико, у колико буде остао и у пракси код заната којег је изучио. То значи, да ће онај који апсолвира школу морати да остане у својој струци, ако пак би хтео

прећи у ма које друго занимање у државној служби, ранг му се не рачуна. Тиме је донесен регулатив и за саме школе, јер ће у будуће заиста посещивати те школе само онај који жели остати у струци и практички радити у занату. Тиме су добиле ове школе свој особити значај и одличан утицај на само посешивање домаће привреде.

У пракси се у доба од 10 година, од кад постоје код нас такве школе, показало, да нису потребне за ону струку, где би ђаци учили то, што могу да боље науче од самих мајстора, већ да је нужуда установљавати школе за такве струке, где мајстор не може на њихово естетско осећање и технологију довољно да утиче. Само један пример: непотребно је код занатских школа одржавати обичне столарске радионице, јер ће ми свако признати, да мора дете више научити код доброг мајстора но код обуке у школској радионици. Мислим пак, да не можемо замислити си обуке без школе тамо, где дође у обзир у првome реду технологија, обрада материјала према естетским осећајима, декоративно цртање итд. Док у првome случају ђак осећа у мајсторској радионици сву озбиљност рада и живота, буде у другом случају са спретном руком наставника упућен у естетско осећање и доживљање рада у пуном обиму. Без сумње у том случају ради ученик више умом него рукама.

Како ја видим баш у овим школама особиту важност, не смем да шутке пређем преко деловодских школа, где се васпитају деца која имају већ неколико праксе у свome занимању. Баш та категорија је за нашу државу најважнија, јер се у њој у истини усавршава дјете, које је неколико година радило у изабраној струци, па пређе на то у школу, да би се што више стручно испопунило. Из ових школа добићемо квалифициране раднике, који ће лагано, али посве сигурно заменити до сад намештене иностранце. Ако је икад био донесен потребан и ваљан закон, могу да кажем да је, из разлога које сам навео, данашњи предлог Закона о техничким средњим и мушким занатским школама највеће важности за нашу земљу.

Господо народни посланици, кад смо си већ начисто о задатку ових установа, треба да пређемо и на разматрање, дали овај закон гарантује заиста стручну обуку и напредак заната. Све би наиме било узалудно, све одлуке закона биле би без утицаја на живот, ако не бисмо имали у школама одличног наставног особља. Ја мислим, да не претеравам, ако кажем, да могу наставници, који су свршили универзитет и остале школе заиста васпитати ђаке за спљошну теоријску страну рада у животу и из тих ђака могу постати извршни теоретичари, чиновници итд, а школе о којим баш сада разматрамо ми, могу остати на висини једино у том случају, ако наставници буду стручњаци и практичари. Ако стојимо на томе гледишту, онда, господо посланици, мислим, да треба, да имамо код намештања у занатским деловодским школама у виду, да не може одлучити само квалитет школске спреме, већ испред све праксе, познавање струке и рад у радионицама. Наравекни зависи онда квалификација и настављање од тога, да рефлектирање за места у напоменутих школама буду узети из праксе у приватним предузећима. Истина је, да у предлогу буде цитиран став из Закона о чиновницима, предвиђа за стручне и предметне учитеље могућност њихових намештеља, но ја се бојим да ће ове школе и њезин ниво да трпи

због тога, јер сви ти наставници релативно према љацима, који по закону могу да у својој струци задрже ранг непотпуне средње школе или потпуне средње школе губе, јер су разврстани као чиновници треће категорије. Ако и то не бисмо узели у обзир, морамо да мислимо на будућност школе, код чега не смео заборавити, да неће одличан стручњак, који је за овакве школе неизоставно потребан, ступити у државну школу, јер му се не гарантује положај, који одговара његовим способностима и раду. Ми нећемо изгубити оних старих стручњака, који су довели нашу школу до одличног резултата, јер старици немају куд да иду, али, господо посланици, ми бисмо својим садржајем тешко грешили против тих скромних радника, кад не бисмо унели у закон амандман, који им гарантује будућност. Заиста у скромном обиму предвиђања који им гарантује будућност и могућност у Чиновничком закону, у параграфу 9, где се каже, да у струкама, где зависи рад у првом реду од природне спретности или вештине, која се добије у току праксе, прописује Министарски савет уредбу, којој школској наобрази удовољава рад у појединим струкама те § 59 који омогућава прелаз из слободног звања у државну службу у изнимном случају, ако то тражи особита државна корист. Али то важи само за звање од 3 скупине и више. Према томе одмах генералски ранг. Признајем, да је могуће и оваких потреба, али без сумње има више држави потребних примера за презузимање практичара у службу, који се додељују и нижим скупинама. Због тога одбор који је радио онај предлог донео је неколико амандмана које сте чули прочитане уз §§ 61, 89 и 93. На крају нека ми буде дозвољено да напоменем и једну чињеницу која не сме да буде заборављена. Мислим на потребно осигурање квалитета наставника у тим школама, што ћемо постићи само ако са горе изложеног гледишта осигурамо и за будуће наставнике одговарајући положај. У закон сам унесени су амандмани у том погледу, па вас молим, господо народни посланици, да закон из разлога које сам навео изволите примити, те тиме документовати захвалност онима који су уложили сав свој живот, рад и знање за усавршавање домаћег нашег заната. Изјављујем да ћу гласати за овај законски предлог у целисти и у појединостима.

Поштрејседник Др. Авдо Хасанбеговић: Има реч народни посланик г. Мита Димитријевић.

Мита Димитријевић: Господо народни посланици, ако би погледали коју већу грађевину у Београду, видели би на скелама, од темеља до крова, сабране раднике готово из целе земље. На тим грађевинама је у радништву претстављена готово цела Југославија од Јужне Србије до Лике, Далмације, до Баната и тако даље. Али најжалост, сви су ти радници нижих послова. То су људи који носе камен, малтер, мало је њих који ће радити мистријом, то су све нижи радници, а онај који руководи тим пословима, стручним именом назван палир, то нису људи, ретко кад, велим, ретко кад из наше земље, него су већином из суседних земаља. Највећим делом ти су људи из Мађарске и Чехословачке па чак и из Немачке. У ово време опште беспослености силазе радници са севера, и ове озбиљне више техничке послове они узимају у руке, а наш радник има оне ниже техничке послове. Зато је овај пројекат закона од особите важности што он, најжа-

лост врло доцкан, има за циљ да спреми нараштај стручно, техничко-предузимачког радништва које ће руководити грађевинама и свима нашим техничким и другим пословима. Овај пројекат закона донесен је из времена пре састанка Народне скупштине. Он је рађен, дискутован, промишљено је о њему, прошао је кроз пленум Врховног законодавног савета, а заслуга је г. Министра што га је као некадашњи члан Врховног законодавног савета изнео пред Скупштину. О важности овог закона не треба ни говорити. Само треба говорити о томе колико овај закон обезбеђује да се средња техничка школа уздигне до оне висине до које заиста захтевају саме потребе рада у нашој земљи и тих виших стручних техничких радника. Ова врста школе у Француској се зове „L'école des arts et métiers“ што значи школа уметности и заната. Та школа у Француској заиста даје врло способне техничаре, снажне, и у духу чисто високе културе, и један јак елемент за стварање свега онога што се везује тако тесно са интелектуалним животом, да се не зна, где је замисао једнога архитекте, а докле иде дело радника, техничара, хиљаде и хиљаде радника и предузимача.

И према томе, господо, ја се бојим и нека ми буде допуштено да то овде кажем, да ми можемо врло много закона доносити овде, али ако ти закони буду само бирократски, ако буду стварали само бирократске установе, онда ћемо имати школа којих ће, као што малочас рече мој добар пријатељ, бити пуно, али практичног рада из њих мало. Зато ја истичем потребу врло велике озбиљности. На жалост, морам да кажем један контраст: тако рећи у моменту кад ми овде сви истичемо значај ових школа, у том истом моменту Г. Министар финансија предлаже њихову редуцију, хоће да и тај мали број редуцира на минимум. Према томе, господо, ја сам у недоумици да видим шта ће изаћи од ових закона, који у првом свом кораку остварења наилазе на један отпор. Према томе баш из љубави према томе многобројном радништву нашем, које, разуме се, неће моћи у хиљадама и стотинама да прође кроз те школе, али кроз који ће ипак моћи да прође и по неки од њих, који ће бити пионир и вођа нашег радништва на једном стручном послу и који ће учинити да све мање буде радништва, које ће долазити из суседних земаља и нашим радницима одузимати најкрупније парче хлеба, док би ови и даље имали да раде за не знам колико десетина динара. Ја, специјално, као посланик из Јужне Србије могу рећи, да у предатној нашој земљи, тада названа македонска мистрија и македонски чекић подигли су све тако рећи грађевине по Београду. Македонци су зидали и стварали. Сам народ у својој великој животној способности створио је врло много угледних грађевина. Они су радили Министарство спољних послова, па чак и поједине дворове, и за то ја, специјално као посланик из тога краја, хоћу да кажем, да је вапијући глас да се у Јужној Србији подигне што већи број ових школа и да те школе узму у руке ону велику способност народног стварања, ону велику способност која прелази занатство и иде у уметност. Ми данас на цркви С. Спаса у Скопљу показујемо странцима она лица, оне дуборезе, оне резбарије, оне орлове и они се томе диве. Међутим ми данас у Јужној Србији имамо свега једну школу у Скопљу, па и она, на жалост, не ради како треба.

Имамо једну школу у Охриду. Подигли смо у

Црној Трави једну школу за зидаре, а познато је, да су Црнотравци познати зидари на све стране.

Али, господо, није питање само да изгласамо један закон, него будним оком треба да мотримо, да, кад овај закон изађе одавде, уђе у стварност. Треба да назимо, а не само да изгласамо закон, а да остану бирократске установе, од чега ни народ ни ми немамо никакве користи. Ја говорећи као посланик из Јужне Србије, нарочито наглашавам ово: Ми можемо да направимо један препород у нашем занатству и у стварању нашег техничког нараштаја, који ће преузети даље рад. Не само то, него ће зауставити, и ону масу печалбара. Господин извештач обележио је наше печалбаре једном лепом песмицом који у исто време и раде и певају. Наш свет доле на Југу мисли само на рад. Велики наш научник пок. Јован Цвијић говорећи о менталитету и о духу нашег народа у Јужној Србији рекао је да тај народ доле има раду од почетка до краја у свему. Он и кад песму нева каже: „На Струга дућан да имам“. То је народ који апсолутно у своме духу има раду у целом свом животу. Дајмо могућности да та велика способност, велика уметност средњевековна, која се вековима појављивала, добије своје размере. Према томе ја и са те стране поздрављам овај закон, али кажем будним очима мотримо да тај закон иде и даље и да се оствари онај подмладак који нам је потребан.

Сад морам да кажем још нешто. Ја сам походио поједине занатлијске школе. У Крагујевцу постоји једна Војно-техничка занатлијска школа, која се уздигла до највише висине, јер ти радници, истовремено радећи на својој занату у научном погледу, подигли су се јако и интелектуално, достигли до те висине, да данас некадашње раднике из те школе имамо на челу наших великих арсенала и у Љубљани и у Сарајеву и у другим местима. Узмимо је за углед. Ту се ради и научно и практично. Сад је цела ствар, господо, у томе, да код извођења уређења радионица постигнемо да радионице буду савремене. Направимо један план. Ми, господо, живимо у једном тешком времену свеопште кризе. Сви кажемо нећемо кризу. Немојмо да ликвидирамо само тим речима, него развијмо акцију радећи на овом послу да је сузбијемо. Створимо један план. Потребно је да имамо једну планску привредну политику. Па и у овоме, пошто је у питању Средња техничка школа, имајмо један одређен пут. Морамо створити радионице, које ће одговарати савременим приликама, где ће се истовремено вршити интелектуално усавршавање, а буђењем оне велике стваралачке фантазије у изради онога уметничког што је у занатству, такође ћемо урадити много на интелектуалном подизању. Пракса у школи мора да буде, не по неком распореду часова, него има да буде тако изведена, да одговара искуству у животу, да се у школи створи таква пракса, какву сам живот захтева.

Ја бих имао да кажем само још ово, да је господин Министар набројао доста велики број школа. Али он је ништаван према ономе који треба да буде и који мора да буде.

Ми имамо средње техничке школе у Београду, Загребу, Љубљани, Спиту, Сарајеву и Новом Саду, а ја тражим да имамо једну такву школу и у Скопљу и то нарочито у Скопљу, да она прибира све оне наше вековима познате генијалне творце и да истовремено буде и сама уметнички изграђивана.

Ја још нешто сматрам да Средње техничке школе не треба да буду, оне не треба да буду: ајде, ми као законодавно тело, решили смо, да буду, и само на томе да остане, него ја сматрам да свако од нас нази у своме месту, ако случајно Средња техничка школа не буде створена на бази савременог рада и ако не буде потпуна, да ми овде у Народној скупштини покрене то питање и да тражимо да свака Средња техничка школа има све отсеке, а не да буде као данас, да само ова у Београду има сва четири отсека, а у другим местима по један или свега два отсека. Ове непотпуне школе нису Средње техничке школе.

Према томе ја сам учинио неколико примедба, које мислим да деле и моји другови. Исто тако сматрао сам за потребно да уздигнем и значај ове Средње техничке школе, и нека нам она послужи као углед, па да временом постане оно што је данас она у духовном погледу код француског народа, као што је и у Америци са практичне стране та школа, па да буде у исто време и школа заната и уметности, кроз коју ће се васпитавати покољења, која ће покољења давати израза кроз њу своје уметничком духу, као што се то може видети у једној резбарџи, једно лепом прстену или нечем сличном, да се свуда види дух народа и његова стваралачка моћ у уметности. Нека она задовољи не само практичне циљеве, него и онај виши стваралачки циљ, о коме у нашем народу има доказа из далеке прошлости, од Дечана до олтарских врата на Скопљу. Нека оне давље народу помогну, да се усаврши, па да нам не долазе као палири Маџари и други странци, него да то буду наши људи.

Приликом отварања ове Средње техничке школе казаћу још и ово. Министарство социјалне политике, које је час Министарство народног здравља, а час Министарство социјалне политике нека утврди један принцип односно заштите нашег радништва, јер наше радништво техничко, и више и ниже, није довољно штито од оне навалe радништва из туђих земаља. Потребно је у томе правцу погледати само извесна удружења код Чеха или Немаца. И ми имамо великих удружења, на челу којих морају да буду наши људи, а ти наши људи имају да се стварају. И нека би Бог дао да ова Средња техничка школа задовољи сав тај велики циљ од стварања радника до стварања уметника. И зато изјављујем, да ћу са том надом, да ће та школа да испуни тај велики циљ, гласати за овај пројекат закона.

Председник Др. Коста Кумануди: Има реч г. Др. Милослав Стојадновић.

Др. Милослав Стојадновић: Господо народни посланици, мени је мило што могу да констатујем да писмо дезавуисани у својим скромним надама, које су последњи пут дошле до изражаја, када је било речи о активности нашег уваженог Министра г. Др. Крамера, са напоменом да ће несумњиво овим законским пројектима, врло важним с обзиром на даљу привредну санацију наше земље, следовати и други слични закони. И ми видимо да је занета после неколико дана г. Министар Крамер истом агилношћу и спретношћу за ствар изнео пред Народну скупштину још и ова два слична законска пројекта. Ми г. Министру дугујемо због тога сваку хвалу и нећемо заборавити да је он у почетку санације привреде наше земље био један веома агилан пионир, с којим смо успели да цео проблем наше

стручне наставе ставимо на здраву основу, а тиме и привреди да дамо не мање добру и здраву основу.

Господо народни посланици, ја ћу бити врло кратак и постараћу се да изнесем неколико конкретних чињеница, које ће, поред осталог, потврдити и то да се пада у знатну противречност гледања на ствари. Али применом оног Хегеловог правила по коме бољи ред ствари ниче из контрадикције, ја се надам и мислим да ће он и из ових контрадикторних и разноликих схватања и гледања на ствари доћи до много добрих и одређених закључака.

Мислим да је битно у свему да се у овоме нашем раду учини нешто што би било на штету наше привреде и привредних интереса. Јер централно питање је у томе како и на који начин да се сузбије постојећа привредна криза а затим омогући привредни просперитет земље уопште. Уносећи сву свежину свога духа и добру вољу и успевши у првим данима рада законодавног тела да упутимо целокупну нашу активност на пут конструктиван, затим ако се и надаље истом енергијом будемо бавили привредним питањима ми ћемо успети. Ја верујем да ћемо истрајати на томе путу и да ћемо најбоље решење за успешан и бољи живот нашега народа. Али, господо народни посланици, ми још морамо да се боримо, не треба да живимо у илузијама са многим предрасудама, а те су предрасуде криве, тако исто, за погрешна решења питања која задиру у живот самог нашег народа. Питање стручних школа није просто питање; оно је тесно везано са целокупним сплетом привредних питања. Ако правично поставимо та питања, ми ћемо учинити велику корист нашој привреди. Уважени колега г. Мисирлић прејудуцирао је одлуку скупштинску као да је ово питање одлучно да се § 4 упутити поново одбору на решење. Ми о томе нисмо решавали и мислим да то нећемо решавати. У питању је једна више случајна омишка. Моје је мишљење да Народна скупштина треба оба ова мишљења да процени пре него што донесе свој закључак. Ми морамо поставити проблем просветне политике у опште на сасвим другу основу. То је теза коју сам ја заступао, а и сада заступаам.

Г. Смиљанић поставио је проблем на једноставно етичку основу, тумачећи сувишак интелектуалне војске недостатком морала и квалитета ове врсте, — као да је хиперпродукција плод опалог морала, а не других далеко дубљих узрока. То може да важи за појединце, али не и за појаве у маси које немају битне везе са етичким моментима. Нека ми се не замери, али ја мислим да ће ова моја мисао допунити гледиште које је заступао г. Др. Смиљанић.

Са неколико речи ја ћу да вам претставим промене које су наступиле у нашој земљи, а у вези који се постепено ишло ка све јачој развијености пољопривреде, занатства, индустрије, као и осталих привредних грана. Ми смо се развијали мирно, еволуцијом ствари, у колико се тиче наше привреде, и у томе је њено јако обележје. Тако смо успели да у градовима нашим, у којима је доминирао стран живаљ, створимо апсолутно своје националне градске еталеже, који су допринели апсолутној национализацији градова у најпозитивнијем смислу речи. Овај велики преокрет, претварање ненационалних градова наших, у којима је господарио стран, а нарочито левантински живаљ, у градове чисто националне, који на пример Шумадији дају

једно веома лепо обележје претставља читаву позитивну револуцију у животу нашег народа и његову супериорност на стваралачком пољу.

У почетку 19 века у нашим варошима није се готово ни говорило српским језиком. М. Милићевић с правом каже да се у почетку 19 века у Београду могао да се чује сваки други језик, само не српски. Докле је разлика између градова и села у другим државама била и остала чисто социјална и економска (на пример разлика између Париза и Кампање, затим Лондона и села итд.), дотле је код нас разлика изразито национална. Село је остало чисто српско село, а наш народ био је трансформиран у једну класу сељака, док је варош кроз дуги период народног развитка остала ненационална.

Уважени професор, један од несумњиво генијалних радника на овом пољу, покојни Цвијић, није уносио у разматрање ових односа социјални критеријум, поред свега дубоког познавања његових осталих питања. Зато је тврдио неосновано како у Србији постоји урођена национална мржња према градовима. Ја велмим да је то једна заблуда.

Та мржња која се манифестује кроз све периоде наше историје није урођена национална мржња села према градовима, него је она нешто специјално наше, производ историјских прилика које су учиниле да је град на једној страни остао са ненационалним живљем, а село национално. Разлика је дакле претежно социјална и економска код других народа, а национална код нашег народа. Кад већ то питање додирујемо, које пружа иначе лепу основу за студију овог питања, морам рећи да цело питање треба ставити на ову базу да би се дошло лакше и до општих националних закључака. Ето зато не може бити речи о мржњи између града и села, јер је по среди један производ наших прилика под којима се развијао наш народ. Та „урођена мржња“ према селу, тако је то погрешно казао професор Цвијић, играла је и иначе велику улогу у нашем народу, али је она све друго само не урођена мржња. Она је била одлучна и за погрешно упућивање политике и ситних политичких рачуна града и села. Позната борба против капута очувала се све до наших дана у нашем селу и она је играла знатну улогу још од Светозара Марковића. Процес, који се обавио у нашим градовима, претставља једну од најлепших националних револуција у позитивном смислу те речи онако исто као што су то и велике борбе које су вођене под бесмртним Карађорђем. Шта показује све ово? То показује супериорност наше расе и њену конструктивну надмоћност над осталим живљем, јер, кад ми у тој еволуцији и борби рада и стварања успева, не само да потиснемо стран живаљ и да створимо градски еталеж са националним тежњама, и да му дамо чисто национално обележје, и да, на тај начин, од њега створимо један конструктиван елемент, када је то све дакле, учињено, онда је то једна врло важна појава, која се не може потцењивати.

Видите, господо, независно од воље појединаца, природа ствари намеће нам силом самога развитка одређене ситуације, па ма их ми хтели или не хтели. Много што шта у животу народа јаче је од људи који се ломе под силом догађаја. Ја мислим да смо ми овде, одбраном ове привредне тезе, поборници једне идеје, која налази корена у здравом интересу и потреби нашег народа, која је израз несумњиво саме еволуције живота, која се огртава у свејразвијенијој потреби наше привреде. Хоћемо ли да угу-

пимо те потребе, хоћемо ли да елиминишемо стручне школе као такве? Ја мислим да не.

У одбрани своје тезе, која се претежно заснива на посматрањима привредно социјалних појава, ја ћу се постарати ради културних закључака из ове области да изнесем и неколико одређених цифара тако да можемо, поред више апстрактних посматрања ствари да дођемо лакше и до конкретних закључака помоћу цифара. Нећу вас, господо, дуго замарати, али ја ћу свести свој говор на неколико својих опасака.

Пре свега мене интересује, заједно са вама, да утврдимо однос у коме стоје гимназије према стручним школама. Ја тврдим, да се, према промењеном реду ствари у нашој држави са све развијенијом привредом, која се све више и више развија, намеће, неодољивом нужношћу развитка проблем стављања целокупне државне просветне политике на једну нову базу. Та нова база може бити јаче еволуирање ка радној стручној школи, која даје посленике способне да буду носиоци далеко јаче привреде и широког прогреса у нашој земљи. И ми у томе морамо успети. Не треба да нас плаши ако пролазно наилазимо на неке контрадикције с обзиром на околност да стручно радна школа проузрокује и нарочите издатке, а на другој страни ми видимо чињенице, које је мој поштовани колега г. Мита Димитријевић изнео, да се показује умањење буџета за стручне школе. Све то ипак не треба да нас плаши, јер је пролазно. У својој експозицији за ову наредну годину, г. Министар финансија је у буџету умањено кредитне за стручне школе за читавих 9 милиона динара, тако да се све наше лепе тежње, с обзиром на даље реализовање овога закона, показују као ништавне и немогуће у погледу даљег извођења, јер умањење кредита у буџету, у моменту кад Народна скупштина једнодушно манифестује своју тежњу за остварење радних стручних школа, показује једну контрадикторну тежњу која се мора отклонити. Верујем ипак да је пролазног карактера. Господин Министар финансија ће свакако успети, да у Влади и Финансијском одбору створи преокрет за стварање стручних школа, јер ако се прими умањење издатака за 9 милиона онда ће те замишљене стручне школе бити лишене својих радионица, неће моћи да се ради, нити ће моћи стваралачки рад да дође до свог правог изражаја. Без сретстава стручне школе не могу да се замисле.

Ја ћу да Вас заморим, господо, само са неколико интересантних цифара. Ми смо имали бројно стање ученика на крају првог полугођа 1931/2 год. у гимназијама овако: било је свега 21.240 ученика у првом резреду гимназије, 4.938 на матури, целокупан број је 51.810 мушких, и женских 23.904. Целокупан број ученика гимназијских износи 75.714. А ако томе додамо руске школе у малом броју и приватне гимназије у целокупном броју 4.389, онда излази да ми имамо, господо, у целој Краљевини Југославији у гимназијама претежно државним, у мањем броју приватних, једним делом руским овај целокупан број 54.772 мушких љака и 25.750 женских, свега 80.522 ученика гимназијских.

Добро, да видимо како стоји са стручним школама. Стручне школе, господо, показују ово. Опште занатске стручне школе имају 51.162 ученика, ниже занатске стручне школе 13.411, средње стручне техничке школе 7.018, свега 71.590. Дакле скоро се те две крајње цифре изједначају. Наивном посматраоцу

ових цифара, у чему није смисао статистике, приказује се као да је ту пуна уравнотеженост истоветних односа снага, јер овоме броју 80.000 стоји на супрот број 71.000, чиме би, у неку руку могло да се каже наивном посматрачу, као да су стручне школе у односу према гимназијама дошле до свога пуног изражаја. Али, господо, ствар не стоји тако. 51.000 од 71.000 то су опште занатске стручне школе, то су шегртске школе, то су шегрти, који иду у вечерњу школу и кад је заврше, одају се својим занатима као ручни мануелни радници. На тај начин смо од броја 71.000 отписали 51.000 љака, који се не могу узети у обзир тамо, где конструишемо однос интелектуалних стручних посленика, које даје гимназија на једној страни и стручне школе на другој страни. Остају, дакле, стручне занатске школе, у којима имамо 13.000 љака, који број, са малим изузетком, иде, такође, да се посвети искључиво раду. Шта је сада остало од оне велике цифре од 71.000? Остало је цигло 7.000 љака стручних интелектуалаца, које лиферије стручна школа и која може да апсорбује привреда за себе, у колико су њој стварно потребне. Шта ово даље значи? Значи, да се у нашој држави, где су потребе привредне за посленицима, стручним интелектуалцима ове врсте, далеко веће, може да прими годишње свега 7.000 стручних интелектуалаца докле наша развијена привреда у сразмери своје снаге, иначе стално у почетку тражи све већи и већи број љака стручних, а има их на расположењу свега 7.000 годишње. Међутим у нашој држави насупрот овоме имамо 81.000 интелектуалаца у гимназијама. Држава не може више да упосли интелектуалног човека у досадашњим размерама. Раније створена бреша, сада је затворена, а ја мислим, да ће то тако остати за дуги низ година.

Додиривши ово питање, ја бих навео да смо у предратној Србији имали око 40.000 чиновника. Држава је увеличана три пута. Ако бисмо томе сада, насупрот, ставили исту сразмеру и увећали чиновништво према увећаној држави и популацији, испало би, да би и чиновништво требало за три пута увећати што би изнело око 120.000 чиновника. Администрација Краљевине Србије, са правом можемо рећи није била рђава. Била је добра, поштена и радљива. Али иако није био спроведен принцип рационализације она је била сва у служби народа и имала је свој дубљи смисао. Ми смо чиновништво увећали преко обима стварних потреба народа, изражених у овој сразмери садашњој према предратној Србији и броју чиновника које смо добили после рата. Ја не знам тачно цифру колико има чиновника, али та цифра може да се цени на 170.000. Господо народни посланици, у доследности одбране своје тезе, морамо признати да ми немамо ништа против државних чиновника али, хтели не хтели, морамо да на овој страни спроведемо проблем рационализације, кога се иначе Немци постепено одричу у индустрији из чисто социјалних разлога, јер је хиперпродукција радне снаге у вези рационализације одведа пуном поремећају у Немачкој и имала за резултат да милиони радника остану без посла. У Америци статистика утврђује да је рационализација рада учинила за 15% целокупног радништва излишним у процесу економског рада и стварања. Зато поједини напредни народи из социјалних разлога беже од максималне рационализације овако примљене, као и од њеног јачег изражаја који чини човека апсолутно излишним у великом процесу рада. Али, господо, ако од тога беже

други народи и из тих разлога, немамо потребе ми да бежимо, јер ми нисмо у знаку стварања тешке индустрије, нити се наш живот одржава у свему у знаку проблема других. Јер, господо, ако је игде потреба за рационализацију, она је потребна у нашој државној администрацији, о чему ћемо говорити специјално када буде дошао на ред државни буџет, и онда ћемо видети, како и на који начин то питање да решимо, да ли путем скупштинске анкете или уз ангажовање стручних људи те да тако дођемо до свести, до сазнања и практичних солудија, те да се број чиновника смањи, али у исто време и да се продуктивитет рада у државним надлештвима подигне. (Живо одобравање). Ја мислим, да ћемо то моћи да учинимо ако уведемо један рационални метод рада. То је врло велика потреба на овој страни. Ја говорим о томе овога пута само зато да бих могао да покажем немогућност даљег ангажовања интелектуалаца од стране државе у оном броју гимназија. Држава је своја врата у главном затворила интелектуалцу и она више не може да га упусти у онако великом броју, који лиферију данашње наше гимназије. Сад долази питање, ако не може држава да упусти интелектуалца, који долази из гимназије, а ми смо то утврдили у прошлим говорима, а и сад то тврдим, да је држава била дуго време једини консумент, једини послодавац, онда се поставља питање, ко може да га упусти? Ми, господо, као што сам утврдио данас у нашим гимназијама имамо у овој години око 80.582 ученика. Где ће наћи упослења толики људи? Једини пласман може да буде у великом процесу привредног рада, и напредовања привреде уопште чијем напретку треба сви да тежимо. Ето ту треба да се изврши један велики преокрет наше просветне политике, за који пледирам. Ми сви морамо да се старамо, да та политика буде на једној новој радној-привредној основи, иначе ћемо доживети катастрофу и са нашим школама и са нашим интелектуалним пролетаријатима. И место дугих говора о томе као што је и до сада био случај да ли ћемо укинути једну или другу гимназију, ми, господо, треба да говоримо о томе како да створимо оне школе, које ће највише да одговоре животним потребама нашега народа, а то може бити само на једној страни на бази реорганизације наших гимназија, на другој пак на бази стварања што већег броја стручних радних школа, које ће допринети да регулишемо привредна питања нашега народа. Дакле, овде није питање само о стручним школама него је у питању целокупна просветна политика и целокупни проблем привреде и културног напретка наше земље. Тако ствар стоји.

Ја не знам, господо, да ли би неко од нас могао да вас разувери цифрама или закључцима ма које друге врсте, и да нам докаже да ових 80.000 ученика које спреме гимназије, а за које држава мора да затвори своја врата јер је препуна чиновницима, да они могу наћи ма где упослења на другој страни, ако не једино и само у јакој и развијеној привреди наше земље.

То је, господо, једна чињеница о којој треба хладно да размислимо и да водимо рачуна пре свега о ономе што је битно потребно за нашу земљу, да предузмемо мере које изискује интерес наше привреде и интерес наше деце коју кроз гимназије лиферијемо у тако великом броју, а коју треба да учинимо корисном за продуктиван рад и привреду уопште. Господо, ових 80.000 гимназиста, ако буду завршили своје школовање, као и они који тек долазе у већем

броју не могу да нађу запослења у привреди просто зато, што наше гимназије нису онакве какве треба да су и што се данашња наша интелектуална способност у већини случајева не подешава према великим потребама привреде и привредних сложених функција уопште. То данашња наша гимназија не даје и не може дати по своме саставу. Стога на супрот постављеном више стереотипним принципима ми ћемо морати да прибегнемо реформама наших гимназија можда давни нешто специфично наше на тој страни. Ја лично сматрам, пошто гимназија оваква каква је, и која је поникла у периоду кад су били потребни искључиво чиновници да она апсолутно не може, чак ако би се то и хтело, да задовољи данашње привредне потребе, услед чега морамо брзо прибећи стварању савремених стручних школа, које би у свему одговарале данашњим нашим потребама и нашем привредном животу уопште, како бисмо дошли до ширег материјалног напретка па самим тим и до јачег културног полета. Јер је материјално богатство услов и за духовно, као што је и обрнути случај.

Зато што гимназијете у оваком великом броју не могу да нађу упослење, ми чинимо злочин према њима што их упућујемо на пут где их не чека ни слава ни величина, него беда и немаштина уз све јаче стварање интелектуалног пролетаријата. У привреди, где у слободној утакмици долазе до изражаја путем слободне утакмице, путем селекције, само оне јединке које су радне, способне и наоружане стручном спремом, шта ће ту да раде гимназисте једностране теориске спреме? У привредном животу интелектуалац ове врсте потискује уз све друге недаће којима је изложен. Тиме што је држава затворила своја врата и не може да прими веће број чиновника сем да попуњава упражњена места ова војска ђака гимназиста у броју од преко 80.000 само у овој години иде у пуну неизвесност и њима нема помоћи под овим тешким околностима. Парадокс је управо у томе да то опет подвучем, што насупрот ових ученика ми спремамо за чисто привредне функције само 7.000 младиха. Ми не можемо да стварамо према својим личним прохтевима друштвени живот него морамо да се прилагодимо стању ствари који намеће измену нашег мишљења. Ту је стручна школа по среди и кад овако стоје цифре, ја мислим да није тешко установити преимућство стручне школе и све благодети које ће наша деца имати кроз стручну радну школу.

Нису без интереса податци да од овога броја 80.522, учествују, с обзиром на веру: православних на 4000 становника са 1,34 у гимназији, римокатолика 0,78, Јевреја 7 и Муслимана 0,15. Значи Јевреји су на првом месту. Ми нисмо антисемити, нити ћемо то бити све донде докле год Јевреји буду лојално грађани наше државе, а они ти данас јесу и не може да нас љути констатација, да Јевреји, са обзиром на учешће гимназистике деце стоје на првом месту. Али, господо, није реч само о томе, није реч о атаку на права наставника гимназије, на многобројност деце у гимназијама, нити на гимназије као такве. Не треба да постављамо ово питање алтернативно у знаку: само гимназију или само стручну школу. Постоји подметање са неких страна које треба сузбијати. Мени је речено да хоћу да укидам гимназију уопште. Далеко сам од помисли да то тражим. Ја мислим, да нико од вас није моју тезу тако ни схватио, јер сам ја био јасан у излагању. Уз сав респект који

имам према гимназији, ја ипак тражим, кад се деца одваже на пут школовања, на пут скуп и трновит напн је свети дуг да ту децу оспособимо како би кад сврше школовање фактички користили себи и своме народу. Отуда ми хоћемо да се стручне школе култивирани много јаче и да се васпитање деце и способност човека не цени само апстрактно и површно него у продуктивном раду и радном процесу и да се на тај начин убрза преокрет ствари који је наступио у увеличавању привредних богатстава путем ширег напретка свих привредних грана. Кад овако ствар стоји онда није тешко демантовати заблуду која се показује и у расположењу да ученицима средњих и стручних школа не треба признати еквиваленцију на факултет.

Зашто, господо, да се једноме ученику средње техничке школе, који је ту школу завршио, оспорава право уписа на технички факултет, не на други факултет, него само на технички? То се тражи овим. Друго, не заборавите, господо, ово, да је мали број ученика који ће да се усуде, руковођени амбицијом или чим другим, да, напустивши средњу техничку школу проведу још четири пуне године на универзитету. То није недоследност тезе која се брани, него акт правичности, да се тим људима да право еквиваленције за упис на технички факултет, као што се богослову даје право на упис у теолошки факултет, или свршеним учитељима право на упис на вишу педагошку школу. Ако неко међу нама хоће да потеже питање еквиваленције ових школа са матуrom, е погледом на упис на сличне факултете, онда ми кажемо: да је то питање сада већ доцкан постављено. Ми смо и у Законодавном савету и овде у Народној скупштини учинили прву брешу ка правилном уређивању овога питања, кад смо већ признали појединим стручним школама еквиваленцију за ступање на универзитет. Речено је овде, да ће се ствар вратити Одбору, да је понова проучи. Шта има да се враћа Одбору да он проучи? Та је жеља инспирисана оним нетачним схваћањем о значају средњих стручних школа. Ти обзира потичу из недовољног познавања материја и односа, који се манифестују у нашем друштвеном и привредном животу и ја не видим разлога зашто би се ово понова враћало Одбору на проучавање, поред овако лепе стилизације, која даје ученицима средњих школа право, да, када те школе заврше, могу да ступе на универзитет. Ја не видим разлога и за друге одлуке или, у најмању руку, нека нам се каже, зашто би се ово морало упутити поново Одбору. Нека се насупрот нашем гледишту које се заступа истакне друго гледиште, па нека се идеје испоље и дођу до међусобног тарања. Нека дођу до изражаја речи Његошеве: „У крв ће нам вјера утонати, боља она, која не потону“. С обзиром на значај стручних школа, ја мислим да враћање Одбору нема смисла, али ако се прими то да се врати Одбору онда се надам да ће Одбор бранити овај пројекат др. Крамера, нашег уваженог сарадника и да ће остати при тој еквиваленцији, која се даје стручним школама (Плескање). У § 1 има неколико речи о томе, коју врсту ђака и радништва лиферију стручне школе. Нека ми се не замери, али ја морам рећи, да се поступило мало цицијашки тамо где се наглашава шта и која врска посленика издази из ових школа. Ја бих молио Г. Министра Крамера да прими једну просту стилизацију као додатак § 1, да се само дода: „и стручне техничаре“. Јер овако велике и значајне школе и

као што су средње техничке не лиферију само раднике, пословође и самосталне занатлије. Мислим да ћете и сами имати у виду ову контрадикцију с обзиром на велики значај стручних школа, који се придаје овоме законском пројекту. Дефиниција ових школа у вези атрибуција свршеним ђацима не може се одржати. Ја мислим да наши техничари који суревњиво гледају на техничаре ове врсте неће имати оправданих разлога да негодују ако се овоме § дода „и стручне техничаре“, јер они нису ни инжењери ни архитекте, него стручни техничари, а по тим се подразумевају и све друге врсте техничара којих у привредним предузећима има врло много, како с погледом на врсту рада тако исто и само звање.

Шта је стручни техничар? То је онај који учествује у стручном техничком раду уопште, почев од падира па тако на више. У Немачкој се тим именом обележава лице са свршеном средњом техничком школом за разлику од оних који су свршили више техничке школе, на којима се добија титула инжењера и архитекте, тако да би овај појам тамап одговарао правом смислу речи. Зато ја и молим Господина Министра да ово прими.

Господо, што се тиче признања права ученицима ових школа, ја бих желео да вас потсетим на оно што је казао малочас наш друг господин Димитријевић и тиме да у неколико допуним њега који је, глорификујући радника и мајстора, истакао неколико лепих момената из наше историје и непосредне наше околине. Господо, ево имате у Београду и Загребу грађевина које су подигли наши прости предузимачи, који су учили средње техничке па чак и ниже школе. Имате, господо, масу жељезничких пруга и других објеката, масу тунела, који су саграђени без учешћа инжењера већ само уз учешће ђака ових средњих школа. Имате и у Београду и у Загребу и у свима другим варошима велики број лепих палата подигнутих под надзором ових ученика чија се вредност потцењује, и зато, господо, ми њима дугујемо своје пуно признање.

Ми смо, господо, у своје време, претресајући закон о радњама имали велику борбу око тога и успели смо да у закону о радњама уђе одредба о признању стечених права мајстора. Ја вас молим да примајући овај законски пројекат то учините са пуним уверењем да је наступио један велики преокрет у животу нашега народа који за собом повлачи и преокрет у нашој просветној политици који се мора манифестовати у нашој тежњи да подижемо и чувамо наше стручне радне школе као главни услов за правилан развитак и просперитет наше земље. (Одобравање и плескање).

Пошљерседник Др. Авдо Хасаубеговић: Има реч народни посланик г. Витомир Видаковић.

Витомир Видаковић: Послератно време обилује у сваковрсној кризи: материјалној, духовној и моралној. Криза на све стране. Изгубило се предратно мерило вредности у оцени свију области човечјег живота и људскога друштва.

Сви надлежни фактори напрекну своју снагу да нађу лека материјалној кризи, или да је бар колико толико ублаже. Све се чини и чиниће се, али великога успеха не може бити, док се не предузме једна жива и организована акција и званичних и незваничних кругова и појединаца и друштва на поправни моралне кризе.

Под пресијом нових потреба прекају рамови старих идеологија и институција које више не за-

довољавају. Постепено се осипа старо социјално уређење да би направило места изградњи нових социјалних форми.

Расуло је унето сударом народа у свет моралних идеја. Пролазимо кроз један од оних ретких первозних и бурних периода историје човечанства, који на душу и начин живота читавих покољења утискују свој неизгладиви жиг.

Више се поступно поткопавање ауторитета моралних идеја, бацају се у близо и са садистичким уживањем спушта се мерило моралних вредности све ниже и ниже. Лајички морали свих нијанса непрестано остају неефикасни, празна теоретисања без битног основа слабо показују могућност излаза из друштвеног моралног хаоса; не могу да омогуће миран развој социјалног живота у свима његовим гранама, не могу да канализују и санкционишу људске напоре, због чега трне савест, слаби осећање моралне одговорности, престају обзири, падају скрупуле и губи се мерило вредности. Тако се појављује на површину инстинкт и животинизам.

Човек приватни живот не црпи своју снагу из принудних мера, већ из виталне моћи идејних сила, које немају законску форму. Он је дело човечијег васпитања, плод његове најинтимније унутрашњости. Из људског дела може се закључити природа онога, што се у њему налази. А оно што се догађа у животу појединаца и данашњег друштва, говори нам, да се у моралном погледу иде све ниже и ниже. Све се јасније запажа систематско слабење моралних скрупула, трајно падање.

Карикирање породичног морала је поткопавање битних основа социјалног организма. Порнографска литература никада није имала већу прођу. Сензационални чланци у новинама, који говоре о породичним скандалима, убиствима, детоубиствима никада нису више читани. Сензационални филмови дано-ноћно пуне биоскопе; сале са порнографским сликама закрчене су публиком...

Израђује се дакле, идеологија и менталитет читавог новог покољења. По броју убистава, самоубистава, разбојништва, афера, проневера, злонамерних банкротстава, тровања, завођења и других порока може се предвидети какав ће бити тај нови менталитет и идеологија. Иде се у сусрет времену, када ће врлина постати порок, а порок врлина. Не препречи ли се пут овој бесомучној најезди, тискању многоструког неморала у први ред, Бог ће свети знати — шта ће на крају бити.

Али, да би се почело лечити наше друштво од ове аморалности, да би се уздигао јавни или друштвени морал, да би се сувбила криминална дела, корупција, разврат и свеколика поквареност, нужно је поред примене најстрожијих закона и велика култура духа, а она се у школи, после породице, почиње развијати. Још је Ликург рекао: „Једну државом не чине срећном само закони, него и васпитање. Рђаво васпитани људи не поштују никакве законе“.

Школску омладину треба приближити извору јеванђелских истина и историског националног морала. Школа треба да да васпитног и поштењег човека, па тек онда: математичара, правника, финансијера. У човеку треба пробудити и развити вољу за све што је добро и поштено и да само то и чини, а да мрзи зло и непоштење.

Џон Стурт Миљ рекао је: „Задатак је школи на првом месту да васпита људе, па после да даје научаре и стручњаке. Прво смо — вели — људи, па тек

онда адвокати, инжењери ит.д.“ — У републиканској Немачкој; морално-религијско градиво сматра се као основ и центар свеколике средње школске наставе. А у Енглеској и Америци ово се градиво предаје и на Универзитетима.

Свеколики напредак и морални и материјални идеје увек са омладином. Што је више омладине спремно, за морални и културни живот, — више ће бити пионера за борбу противу друштвене покварености и стварање моралнијег друштва.

С тога, господо народни посланици, треба у све програме наших школа увести поред општег и стручног градива, и васпитно градиво, у које би се унеле основне морално-религијске јеванђелске истине, свети примери из народне и опште историје, као и из других хуманистичких предмета.

И ако су ово стручне школе, у њима се школује омладина у добу када се развија не само знање и уменје, веште руке и извежбано око и остала чула, већ се формира и дух, воља и морална снага за подношење животних тегоба и достизања што већег успеха. А без овога не подиже се будући човек, не решава се ни морална криза, а по готову ни материјална. Јер, духом снажан човек, савладаће све тешкоће.

Наше племе је снажно у духу, пребродило је петвековну кризу своје егзистенције, а камо ли неће и све друге кризе, ма какве оне биле.

С тога, господо и браћо, молим Господина Министра као и г. известиоца да изволи примити, да се у члану 1 додa после речи „уз опште образовање“ још и васпитање“.

Даље молим да се у члану 14, 1 ставу, 1 реду, брише реч „програм“, а на место те речи да се на истом месту уметну речи „са стручним и васпитним градивом, као и“.

Налазим, господо, да је то целисходно и умесно, јер ће то добро учинити у Средњим техничким школама, где се у младићима формирају такође све њихове особине и својства, па им треба подићи дух и тегобе и борбу у животу, јер ће један снажан човек духом увек пребродити тешкоће ма какве оне биле.

Поштрејседник Др. Авдо Хасалбеговић: Пошто се више нико није јавио за реч у начелној дебати, објављујем да је дискусија у начелу завршена. Прелазимо на гласање у начелу. Гласаће се поименично по убицајеном начину за и *пројав*. Молим господина секретара да изврши прозивку.

Секретар Милан Мравље прозива народне посланике да гласају и они су гласали овако:

Аврамовић Бранко — за
 Ађић Анте — за
 Арсенијевић Александар — за
 Алексић Коста — отсутан
 Алиловић Шафир — за
 Анђелиновић Гргур Будислав Др. — за
 Анђић Мића Др. — отсутан
 Антонијевић Душан — отсутан
 Антуновић Јосип — за
 Аранђеловић Јован — за
 Ауер Људевит Др. — за
 Бабаковић Јордан М. за
 Баљић Салих — за
 Бањац Љубомир — за
 Бараћ Бранко Др. — за
 Барле Јанко — за
 Батишић Јозо — за

- Бачић Стјепан Др. — за
 Бенко Јосип — за
 Бешировић Димитрије Р. — за
 Богдановић Исо — за
 Божич Милан — за
 Борисављевић Страхиња — за
 Бранковић Ђорђе Др. — отсутан
 Брушија Радосав — за
 Будишин Стеван — за
 Буквић Александар — за
 Буновић М. Милан — за
 Ваљавец Стјепан — за
 Варда Север — отсутан
 Васиљевић Стеван Др. — отсутан
 Величковић Милаш В. — отсутан
 Вељковић Вељко В. — за
 Видановић Витомир — за
 Видић Јеша Др. — за
 Видовић Богдан Др. — за
 Војиновић Јован В. — отсутан
 Вошњак Богумил Др. — отсутан
 Вујић Димитрије В. — отсутан
 Вукићевић Богић Др. — за
 Гавранчић Ото Др. — за
 Гавриловић Ото — отсутан
 Гајшек Карло — за
 Главички Божић Др. — за
 Господнетић Фрањо — за
 Грајић Перо — отсутан
 Грба Милован Др. — за
 Грбић Емилијан — отсутан
 Грђић Васиљ — за
 Грубановић Милан — за
 Грубер Фрањо Др. — отсутан
 Давидовић Витомир — за
 Даниловић Живко — отсутан
 Деметровић Јурај — за
 Дервишић Ђулага — за
 Димитријевић Мита — за
 Димитријевић Х. Тодор — отсутан
 Добровић Милан С. — за
 Добровољац Милан Ј. — за
 Довезенски Јован С. — за
 Додић Александар Така — отсутан
 Драговић П. Милош — за
 Дрљача Бранко — за
 Дрмељ Алојзиј — за
 Дубоковић Јурај — за
 Дошен Мирко — за
 Ђокић Ристо — за
 Ђорђевић Владимир М. — за
 Ђурић Михајло — отсутан
 Елеговић Иво Др. — за
 Живановић Милан А. — за
 Живанчевић Михајло — за
 Живковић Негосим Др. — за
 Живковић Петар Р. — отсутан
 Живојиновић Душан М. — за
 Захарић Чедомир — за
 Зељковић Бошко — отсутан
 Земљић Јакоб — отсутан
 Ивандекић Ивковић Мирко Др. — за
 Иванишевић Петар — за
 Иванчевић Душан — за
 Исаковић Миливоје Ђ. — за
 Исаковић Мито — за
 Јанковић Велизар Др. — за
 Јевремовић Драгољуб Др. — за
 Јевтић Животије — за
 Јевтић Милутин Ал. — за
 Јевтић Михајло Р. — за
 Јевтић Радован — за
 Јелић Милутин — за
 Јеличић Божа Ц. — за
 Јеремић Живојин — за
 Јеремић Тоде Др. — за
 Јован Андрија — отсутан
 Јовановић Александар — за
 Јовановић Ђока — за
 Јовановић Јова — за
 Јовичић Добросав — за
 Кадич Хусејин — за
 Кајмаковић Омер — за
 Каламатијевић Михајло Р. — за
 Кандић Јовиша К. — за
 Катић Милош — за
 Каћански Стеван — за
 Кешљевић Никола Др. — за
 Клинич Антон — за
 Кнежевић Ловро — за
 Кнежевић Стјепан Др. — за
 Ковач Анте Ђ. — за
 Ковачевић Драгутин Карло — отсутан
 Кожуљ Марко Др. — за
 Којић Драгутин Др. — за
 Коман Албин — за
 Костић Драгутин Др. — за
 Костић Милорад Ј. Др. — за
 Краљевић Драган Др. — за
 Крамер Алберт Др. — за
 Крафт Стеван Др. — отсутан
 Крејчи Антон — за
 Крстановић Ристо — за
 Крстић Владимир — за
 Крстић Милутин Ј. — за
 Крстић Михајло В. — за
 Крстић Симо — за
 Кузмановић Лазар К. — отсутан
 Кујунџић Андрија К. — за
 Кујунџић Богољуб К. — за
 Кумануди Коста Др. — отсутан
 Кунтарић Анте Др. — за
 Куњашић Јоахим — за
 Куртовић Војко — за
 Куртовић Шукрије — за
 Лазаревић Милован М. — отсутан
 Лазаревић Тодор Др. — за
 Лазаревић Тодосије К. — отсутан
 Лазаревић Филип С. Др. — за
 Леушић Ђуро Др. — за
 Лисавац Младен Др. — за
 Лончаревић Иван Др. — за
 Лончар Станко — за
 Лукић Живан Др. — за
 Макар Дако — за
 Максимовић Божић Др. — за
 Максимовић Стјепан — за
 Маланец Владо Др. — за
 Маринковић Војислав Др. — отсутан
 Марјан Ђуро — отсутан
 Марјанац Симо — за
 Маркић Фрањо — за
 Марковић Миленко Др. — за
 Марковић Милорад П. — отсутан
 Марковић Никола — за
 Марковић Петар К. — за

- Мастровић Анте Ф. — за
 Матица Павао — за
 Матић Ђока Н. — за
 Мацековић Матија — за
 Машић Марко — за
 Метикош Милан Др. — за
 Мијић Милан Ђ. — за
 Милетић Вјекослав Др. — отсутан
 Милетић Владислав — за
 Милошевић Гавро — за
 Милошевић Младен П. — отсутан
 Милутиновић Милишко Р. — за
 Милутиновић Милорад Ђ. — отсутан
 Мисирлић Јован Т. — за
 Митровић Јован Р. — за
 Михаиловић Илија П. — за
 Михајловић Светислав Др. — за
 Мохорић Иван — отсутан
 Мравље Милан — за
 Мулалић Мустафа А. — за
 Најдорфер Мирко — отсутан
 Недељковић Урош П. — за
 Никић Никола Др. — за
 Никић Федор Др. — за
 Никодијевић Аранђел Д. — отсутан
 Николић Бранко Др. — за
 Нинковић Тришко — за
 Нуић Петар Др. — отсутан
 Њамцул Раишко Др. — за
 Обрадовић Алекса Ј. — за
 Остојић Ђуро Др. — за
 Павлич Алојзиј — за
 Палечек Иван Др. — за
 Парабушки Ђорђе — за
 Паранос Шпиро Ф. — за
 Пахерник Франо — за
 Патрногић Љуба — за
 Перић Матеј Др. — за
 Перић Миливоје Ђ. — за
 Перић Нинко Др. — за
 Перко Драгутин В. — за
 Петковић Милан — отсутан
 Петовар Ловро — за
 Петричић Живко Др. — за
 Петровић Марко — за
 Пешић Милутин — отсутан
 Пивко Људевит Др. — за
 Пиштелић Славко А. Др. — отсутан
 Погачић Виктор — за
 Поповић Димитрије Он. — за
 Поповић Добривоје Гер. Др. — отсутан
 Поповић Душан — за
 Поповић Јефтимије — отсутан
 Поповић Коста Др. — за
 Поповић Милан В. — за
 Поповић Милан Др. — за
 Поповић Светислав Др. — за
 Праљак Недељко — отсутан
 Прекан Никола — отсутан
 Прекоршек Иван — за
 Прицић Јово — за
 Прша Шиме Др. — за
 Пустослемшек Раство — за
 Пуцел Иван Ј. — за
 Радивојевић Лазар Љ. — за
 Радић Иван — отсутан
 Радовић Саво Др. — за
 Радоњић Милан — за
 Радоњић Миљан — за
 Рајић Топша Др. — за
 Рако Јанко Р. Др. — отсутан
 Рапе Стане Др. — за
 Ресели Отмар — отсутан
 Рорбахер Јулијан Др. — за
 Савић Аранђел П. — за
 Савић Сава В. — за
 Савковић Илија Б. — за
 Санта Гавро Др. — за
 Сарачевић Раденко — за
 Секулић Милан Др. — за
 Селић Јоца М. — отсутан
 Селмановић Алија — за
 Симић Милорад — за
 Симовић Александар М. — отсутан
 Смиљанић Тома Др. — за
 Сокић Милоје М. — за
 Соколовић Никола — за
 Спасовић Вукашин — за
 Спахић Владо — отсутан
 Спиндлер Вјекослав — за
 Спинчић Вјекослав — отсутан
 Српкић Милан Др. — за
 Стажић Јосип — за
 Стајковић Никола — за
 Станић Андра — за
 Станишић Владимир Др. — за
 Станојевић Драгомир М. — за
 Станојевић Милутин — за
 Стевановић Живојин Ар. — за
 Стевановић Милан — за
 Степанов Миливој — за
 Степановић Милан Р. — за
 Стефановић Игњат — отсутан
 Стијић Милан Др. — за
 Стојадиновић Милосав Др. — за
 Стојковић Милан Ђ. Др. — отсутан
 Стошић Стаменко — за
 Стрезовић Крста — за
 Суботић Никола Др. — отсутан
 Тадић Глигорије Др. — отсутан
 Теодоровић Војислав — за
 Толић Игњат М. Др. — отсутан
 Томић Јаков — за
 Тонић Тодор Р. — отсутан
 Топаловић Милан — отсутан
 Торомановић Хасан — отсутан
 Трбић Василије — за
 Трбојевић Урош Др. — за
 Трифунковић Љубица — за
 Тркуља Станко — за
 Трпковић Ставра К. — отсутан
 Ђирић Ђорђе — отсутан
 Ђирић Стеван — за
 Ђуковић Милан — за
 Узуновић Никола — за
 Урек Иван — отсутан
 Урошевић Мирко Ил. — за
 Урукало Сергије — за
 Фиданчевић Тома Др. — отсутан
 Физир Виктор — отсутан
 Фотирић Арса — отсутан
 Хајдињак Антон — за
 Ханжек Лавослав Др. — за
 Хасанбеговић Авдо Др. — за
 Хођера Светислав В. — за
 Хрибар Никола — за

Христић Бора — отсутан
 Цемовић Фили — отсутан
 Церер Антон — за
 Цишушевић Методије — за
 Чорбић Брашко — отсутан
 Чохаџић Хазим — отсутан
 Шарковић Тихомир — за
 Шеатовић Ђуро Р. — за
 Шега Фердо — за
 Шедмић Драгић М. — за
 Шећеров Славко Др. — за
 Шибеник Станко Др. — за
 Шиљеговић Владимир В. — за
 Шифтар Стеван — за
 Шпајдер Фрањо — отсутан
 Шумениковић Илија Др. — отсутан
 Шурмин Ђуро Др. — отсутан

(После гласања)

Пошпреседник Др. Авдо Хасабеговић: Изво-
 лите чути резултат гласања. Гласало је 231 народ-
 ни посланик. Сва господа гласала су за предлог.
 Према томе предлог је у начелу примљен једногласно.

Господо, предлажем да данашњу седницу за-
 кључимо. За идућу седницу предлажем вам овај
 дневни ред:

1) Претрес у појединостима предлога Закона о
 средњим техничким и мушким занатским школама;

2) Претрес извештаја Одбора за проучавање за-
 конског предлога о женским занатским и женским
 стручним учитељским школама;

3) Претрес извештаја Одбора за проучавање
 предлога народних посланика г.г. Игњата Стефа-
 новића и другова о изменама и допунама Закона о
 пословном реду у Народној скупштини; и

4) Избор три члана у Верификациони одбор
 Народне скупштине на место оних народних посла-
 ника који су поднели оставке.

Прима ли Народна скупштина овај предложени
 дневни ред? (Прима). Према томе данашњу седницу
 закључујем, а идућу заказујем за сутра у 9 часова
 са овим дневним редом.

Седница је закључена у 12.50 часова.

